

Školska knjižnica Prve osnovne škole Petrinja u prijeratnom i poslijeratnom razdoblju (od 1982. do 2020.)

Grbeša, Marko

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:768976>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ODJEL ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
AKADEMSKA GODINA 2019./2020.

Marko Grbeša

**Školska knjižnica Prve osnovne škole Petrinja u
prijeratnom i poslijeratnom razdoblju (od 1982. do 2020.)**

Diplomski rad

Mentorica: dr. sc. Mihaela Banek Zorica, red. prof.

Zagreb, listopad 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenjima i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Zahvala

Hvala ravnatelju Gradske knjižnice i čitaonice Petrinja Anti Mrganu i
koordinatorici Gordani Dumbović što su mi omogućili nastavak školovanja.
Velika hvala mojoj Martini na podršci i razumijevanju (što me nije zakopala u
dvorištu).

Sadržaj

1. Uvod	5
2. Povijest školstva u Petrinji	7
2.1. Od 1700. do 1825. godine	7
2.2. Od 1825. do 1945. godine	8
2.3. Od 1945. do 1995. godine	9
2.4. Od 1995. godine do danas	9
3. Hrvatske školske knjižnice – povijesni razvoj	11
3.1. Školska knjižnica prije školske knjižnice	11
3.2. Osnivanje prvih školskih knjižnica	13
3.3. Početci školskog knjižničarstva	16
3.4. Djelovanje ranih školskih knjižnica – učiteljske i učeničke knjižnice	17
3.5. Klasifikacija i knjižni fond tadašnjih školskih knjižnica	18
3.6. Godina 1960. – prijelomna godina u hrvatskom knjižničarstvu	19
3.7. Od devedesetih godina nadalje	21
4. Uloga školske knjižnice	22
4.1. Stjecanje vještina za cjeloživotno učenje	22
4.2. Ljudski potencijal kao temelj svake informacije.....	24
4.3. Medijski, informacijski i komunikacijski centar	25
4.4. Učenje za učenje.....	27
5. Povijest knjižnice Prve osnovne škole Petrinja.....	28
5.1. Službeni postanak školske knjižnice	28
5.2. Vrijeme progonstva	29
5.3. Vrijeme povratka.....	29
5.4. Suvremena školska knjižnica	34
6. Zaključak	38
7. Privitci	40
8. Literatura	51

Sažetak

Abstract

1. Uvod

Brojna povijesna previranja, promjene u obrazovnom sustavu te procesima učenja i poučavanja, izmještanje i prenamjena postojećih odgojno-obrazovnih prostora, kao i osnivanja te zatvaranja različitih obrazovnih ustanova na području grada Petrinje (s naglaskom na zgradu nekadašnje Učiteljske škole u nekadašnjoj Turkulinovoj ulici, a danas Gundulićevoj) uvelike su utjecali na (ne)dostupna saznanja o školskoj knjižnici Prve osnovne škole Petrinja. Navedeni događaji uvelike otežavaju uvid u rad i postojanje spomenute knjižnice budući da ne postoje dostatni zapisi ili arhivski spisi koji bi omogućili sagledavanje šire slike, no uvid u zapise o povijesti grada Petrinje, povijesti školstva u Petrinji, kao i uvid u povijest i spomenicu Prve osnovne škole Petrinja te intervju s trenutno zaposlenom knjižničarkom omogućuju stvaranje konkretnije perspektive o postojanju i djelovanju školske knjižnice od prve sačuvane inventarne knjige do danas. Iako se u službenim dokumentima škole tek 1982. godine spominje službeno ustrojstvo školske knjižnice, najstarija inventarna knjiga datirana je 1982. godine i započinje inventarnim brojem 0, a 31. svibnja 1983. godine broji 3741 knjigu, logično je zaključiti da je navedena knjižnica postojala i ranije. Prije postojanja knjižnice pod ingerencijom Prve osnovne škole, odnosno Osnovne škole Artura Turkulina, kako je nazivana u navedenoj 1982. godini, u istoj je zgradi tijekom stoljeća postojalo nekoliko škola (Glavna škola, Djevojačka škola, Mala realna gimnazija, Vježbaonica učiteljske škole – prema Rizmaulu 2008, 24).

Iz Spomenice osnivanja Učiteljske škole u Petrinji (1862.-1987.) saznajemo da se oko 1870. godine u školi formira biblioteka koja u 103 godine postojanja dostiže broj od 15000 knjiga, od kojih su neke stara književna izdanja koja su s vremenom postala unikatni, a prelaze u vlasništvo nekadašnje Gimnazije. Postojeći knjižni fond koji je godinama postojao u navedenoj matičnoj zgradi u današnjoj Gundulićevoj ulici, tijekom stoljeća i promjena škola koje su u njoj djelovale, mijenjao se shodno mijenjaju škola; fond bi svakim odlaskom određene škole ostao oštećen za izvjestan broj knjiga budući da su ih škole selidbom odnijele u druge zgrade u koje su se smjestile. Rad knjižnice od 1982. godine pa do danas potkrepljuju pisani izvori i fotografije omogućavajući nam dobar uvid u noviji dio povijesti ove ustanove. Nove tehnologije i nove spoznaje na području odgoja i obrazovanja utječu na cijeli odgojno-obrazovni sustav pa tako i na knjižnicu koja je postala sastavni dio sustava i razvija se zajedno s njim. Prilagođavajući svoje djelovanje učeničkim potrebama i stavljajući učenika u središte svojeg djelovanja, knjižnica nudi izvore znanja i informacija pretvarajući tako svoju prvotnu

funkcija skladišta znanja u distributora znanja i informacija učeći korisnika kako, gdje i na koji način pretražiti informaciju koja mu treba čineći ga kompetentnim članom informacijskog društva.

2. Početci školstva u Petrinji

2.1. Od 1700. do 1825. godine

Temelje prosvjetne i kulturne djelatnosti u gradu Petrinji položili su franjevci osnovavši 1700. godine dvorazrednu pučku školu kojom su petrinjskoj djeci omogućili poduku iz pisanja i čitanja poučno-pobožnih spisa, molitvi te osnova računanja. Poučno-pobožne spise pisali su fratri osobno, a bili su to vrlo vjerojatno i prvi udžbenici koji su se koristili u prvoj petrinjskoj školi (Rizmaul 2002, 5). Godine 1720. petrinjski župnik Andrija Švehar pokreće svojevrsnu katoličku župnu školu u kojoj su nastavu održavali župnici i kapelani koji su djecu upućivali u temeljno poznavanje i reproduciranje vjerskih sadržaja i vjerskog odgoja. Prosvjetiteljska reforma Marije Terezije donijet će vidne promjene, kako u društveni i javni život Petrinjaca, tako i u tadašnji sustav školstva. Do tada su škole osnivali plemići, gradovi, crkveni redovi, dok su za upravljanje školama bile zadužene crkvene vlasti (Rizmaul 2002, 10). Reformu školstva koju provodi Marija Terezija 1764. godine donosi Opći školski red za njemačke normalne, glavne i trivijalne škole što dovodi do nove organizacije normalnih-glavnih škola u krajiškim pukovnijama. Osnovne škole u Monarhiji dijele se na trivijalne (*Trivialschulle*) - tri razreda i jedan učitelj, gradske (*Stadtschulle*) - tri razreda i dva učitelja, glavne (*Hauptschulle*) - tri razreda i tri učitelja te normalne (*Normalschulle*) s četiri razreda, četiri učitelja i jednim katehetom. Osnovnih zadatak tih škola bio je pružanje osnovnih znanja čitanja, pisanja i računanja, dok se posebna pažnja pridavala vjeronauku. U normalnim školama učila se gramatika njemačkog jezika, fizika, povijest (Golec 2000, 35).

Pučka škola koja je do tada djelovala u gradu Petrinji 1774. godine preuređuje se u Normalnu školu koja ima samo dva razreda i dva učitelja, a uči se iz njemačkih knjiga što znatno otežava obuku. Problem su predstavljale i dvije učionice u kojima se nastava izvodila - jedna je bila smještena u kući pokraj pukovnijskog stana, a druga u brigadirskoj kući. Do kraja 1777. godine škola dobiva još dva profesora i na taj način Normalna škola postaje četverorazredna. Djevojačka škola djeluje paralelno u sustavu Normalne škole, da bi 1802. godine s radom započela i Trivijalna škola (Golec 2000, 45). Te škole su početkom XIX. stoljeća omogućavale temelje ondašnje pučke naobrazbe.

2.2. Od 1825. do 1945. godine

Od 1825. godine petrinjska Normalna škola nosi naziv Glavna škola i ima tri razreda. Zgrada petrinjske Glavne škole izgrađena je oko 1780. godine i bila je smještena u dvorištu današnje 1. osnovne škole te je svoj prostor dijelila s Djevojačkom školom (Golec 2000, 53). U siječnju 1856. glavne škole postaju četverorazredne, što je zapravo samo promjena imena jer su ti razredi brojčano i prije postojali budući da je prvi razred imao dva odjela. U listopadu 1860. godine u Petrinji s radom započinje mala realna škola koja je sjedinjena s Glavnom i Djevojačkom školom te su sve tri škole pod upraviteljstvom ravnatelja male realke Local-Schulen-Directorom. Zbog povećanog broja učenika 1861. godine ruši se stara drvena zgrada te se na njenom mjestu gradi nova zidana katnica koja je djelo petrinjskog graditelja Bonifacija Cettola. Nakon završetka izgradnje (1862. godine) „slovi kao najljepša zgrada u Krajini“ (Golec 2000, 101). Ipak 1871. godine mala realka odjeljuje se od pučke škole i od tada djeluje kao samostalna ustanova (Rizmaul 2002, 21). Godine 1871. dovršena je izgradnja dvokatne neorenesansne zgrade petrinjske učiteljske škole koja uz vježbaonicu (dotadašnja glavna škola) čini jedan zavod. Uvjet za rad na mjestu učitelja vježbaonice bio je položen učiteljski ispit za pučke i građanske škole (Golec 2000, 110). Učiteljska škola u Petrinji imala je 1895. godine najbogatiju učeničku knjižnicu koja je brojila 528 knjiga i 1159 svezaka, dok je zagrebačka brojila samo 2158 svezaka (Golec 2000, 148). U srpnju 1921. otvorenjem VIII. razreda Kraljevska mala realna gimnazija dobiva status Kraljevske realne gimnazije da bi školske godine 1924./1925. izgubila pridjev Kraljevska i postala Državna realna gimnazija u Petrinji (Golec 2000, 253). Proglašenje Nezavisne Države Hrvatske 10. travnja 1941. donosi novu vlast koja nastoji promijeniti odnose, kako u svim dijelovima života, tako i u školstvu. Tijekom ljeta 1941. godine Ministarstvo nastave u Zagrebu, Odjel za pučke škole donosi rješenje o imenu škole koja glasi: Državna mješovita pučka škola u Petrinji s ravnajućim učiteljem Ivom Flajšmanom (Rizmaul 2002, 44). Slomom Nezavisne Države Hrvatske dolazi nova vlast koja pokazuje zanimanje za školstvo, preuzima škole i njihovo upravljanje te ih ubrzo ustrojava. Na zgradi Gradske osnovne škole Petrinja u kojoj radi četverogodišnja osnovna škola i četverorazredna Državna gimnazija ubrzo se izvode radovi popravaka podova, dotrajalih vrata i prozora (Rizmaul 2002, 47).

2.3. Od 1946. do 1991. godine

Spajanjem osnovne škole i niže gimnazije u jesen 1946. godine nastaje sedmogodišnja škola (sedmoljetka). Zakon o narodnim školama 1951. godine nalaže osmogodišnju školsku obvezu, ali zbog nedostatka stručnog kadra i samog prostora prelazak na obavezno osmogodišnje školovanje odvija se postupno tako da u Petrinji Osmogodišnja škola počinje s radom tek u rujnu 1953. godine (Golec 2002, 400). Godine 1960. donesena je odluka o osnivanju i radu dviju osnovnih škola koje nastaju dijeljenjem Osmogodišnje škole: I. Osnovne škole Petrinja i II. Osnovne škole Petrinja s tim da I. Osnovna škola ima 21 odjeljenje i područna odjeljenja: Budičina, Hrastovica, Cepeliš. U sastav navedenih škola ulazi i Vježbaonica Učiteljske škole u Petrinji te će I. Osnovna škola ujedno biti i Vježbaonica Učiteljske škole (Rizmaul 2002, 59). U studenome 1962. godine na svečanoj sjednici Općinskog vijeća Narodni odbor općine Petrinja donosi odluku o promjeni naziva I. Osnovne škole Petrinja u Osnovna škola „Artur Turkulin“ Petrinja (Rizmaul 2002, 61). Tijekom okupacije Petrinje (1991. - 1995.) Osnovna Škola „Artur Turkulin“, iako prekida s radom, formalno-pravno ne prestaje postojati, a djelatnici rade na drugim školama na koje ih je Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Hrvatske rasporedilo (Rizmaul 2002, 93).

2.4. Od 1995. godine do danas

U kolovozu 1995. godine u sklopu vojno-redarstvene operacije „Oluja“ Petrinja biva oslobođena i stanovništvo se počinje vraćati u domove. Zgrada škole je, kao i sam grad, osjetila posljedice ratnih razaranja te je, ionako stara, još više oronula u četiri godine neodržavanja. Budući da je u vrijeme okupacije služila kao skladište u kojem se nalazila roba i ostatci hrane za „Crveni Krst“, bila je idealno mjesto za razmnožavanje miševa, štakora i ostalih nametnika koji su postali higijensko-epidemiološki problem. U razdoblju od studenog 1995. godine do siječnja 1996. izvode se osnovni, minimalni radovi kako bi se škola mogla staviti u funkciju. Dana 14. rujna 1995. održava se prva sjednica Učiteljskog vijeća na kojoj je dogovoreno da će se nastava odvijati u zgradi Srednje škole Petrinja (zgrada pored) sve dok ne završe radovi na zgradi osnovne škole. Redovna nastava započinje 19. rujna 1995. u zgradi Srednje škole Petrinja, da bi se 22. lipnja 1996. nastava nastavila odvijati u novouređenoj zgradi Osnovne škole Petrinja (Rizmaul 2008, 173). Ulazeći u četvrto stoljeće svojega postojanja škola je vapila za temeljitom obnovom kako bi mogla pratiti potrebe i zahtjeve dvadeset i prvog stoljeća jer

svi prijašnji radovi bili su više-manje kozmetičke prirode. Radovi na temeljitoj obnovi započinju 21. lipnja 2007. godine, a očekivani završetak je u početku 2008. godine. Učenici su raspodijeljeni na dvije lokacije: Pučko otvoreno učilište Kotva u Hanžekovoj ulici i u Osnovnoj školi „Dragutin Tadijanović“ Petrinja. Radovi obuhvaćaju modernizaciju kompletne zgrade zadovoljavajući na taj način potrebe koje iziskuju moderni zahtjevi provođenja odgojno-obrazovnog procesa u nastavi uz očuvanje izvornog predloška. Temeljitom obnovom školi je vraćen onaj stari sjaj koji je imala i 1862. godine kada je izgrađena te je na taj način postala prostorom koji je ugodan i učenicima i profesorima koji aktivno sudjeluju u kulturnim događanjima u školi i u gradu.

3. Hrvatske školske knjižnice – povijesni razvoj

3.1. Školska knjižnica prije školske knjižnice

Razvojem i promjenama u ustrojstvu društva te načinima ophođenja prema promjenjivim društvenim strukturama i konvencijama, odnos prema knjigama i pripadajućim djelatnostima mijenjao se tijekom povijesnih razdoblja te oblikovao različite potrebe i potražnju koju više nisu mogle zadovoljiti isključivo javne knjižnice prvotno osnovane tijekom antičkih vremena (a potom i tijekom renesanse). Konkretizacijom potražnje i afiniteta počela se nametati potreba diferencijacije pojedinih knjižnica koja je kasnije dovela do nastanka različitih vrsta knjižnica, između ostalih i školskih, koje su svoj krajnji oblik dobile tijekom 19. stoljeća upravo zbog pojave pojma 'korisnik', a sasvim je jasno da različiti korisnici imaju različite afinitete i potrebe (Stipanov 2010, 217-218).

Sagledavši razvoj knjižnične djelatnosti i pripadajućih ustanova u kojima se navedena djelatnost obavljala, među prvima su se iskristalizirale knjižnice koje su pokušavale odgovoriti na potrebe obrazovnog sustava; one su nastajale vezane uz ustanove u kojima se odvijao odgojno-obrazovni proces, a ta činjenica ne čudi s obzirom na to da su knjižnice nastajale upravo uz ustanove za čiji je rad i djelovanje potreban pristup informacijama pa je tomu shodno osnivanje knjižnice kao mosta između ustanova i traženih informacija bio sasvim logičan korak. Isto kao što se sve javne knjižnice koje su nastajale tijekom povijesti ne mogu ujedno nužno smatrati narodnim knjižnicama u današnjem smislu riječi jer su bile namijenjene uskom krugu korisnika, tako se ni knjižnice koje su tijekom 19. stoljeća nastajale uz obrazovne ustanove ne mogu smatrati školskim knjižnicama u današnjem značenju školske knjižnice koja realizira plan i program obrazovanja (Stipanov 2010, 218).

Uz novonastale pučke/osnovne škole u manjim mjestima u osamnaestom stoljeću djeluju školske knjižnice, odnosno njihove preteče, koje su nerijetko i jedine knjižnice u tom mjestu. Jedna od najstarijih zabilježenih školskih knjižnica takvog tipa je u mjestu Petrijancu blizu Varaždina koja je u sklopu pučke škole djelovala od 1740. godine, a u Jasenovcu, najstarija pučka škola s knjižnicom u banskoj Hrvatskoj sa svojim radom započinje 1780. godine. Državna narodna škola s knjižnicom u Osekovu pokraj Kutine s radom započinje 1790. godine. Sustavni rad i organizirani razvoj školstva rezultirao je sve većim brojem škola s

knjižnicama tako da do kraja 1835. godine broj takvih škola u Banskoj Hrvatskoj premašio je brojku od šezdeset (Stipanov 2015, 92).

Sustavno uređenje školstva započeto reformom Marije Terezije rezultiralo je dobro organiziranom školskom mrežom u početku devetnaestog stoljeća, kao i razvojem pedagoških djelatnosti tako da 1859. godine u hrvatskoj izlazi *Napredak*, prvi pedagoški časopis u Hrvatskoj. U razdoblju od 1860. do 1918. godine evidentirano je trideset i pet pedagoških listova i časopisa (Munjiza 2002). Važnost dječjih časopisa u ulozi unaprjeđenja školstva prepoznata je vrlo brzo i u Hrvatskoj nakon što je Ivan Filipović 1864. pokrenuo dječji časopis *Bosiljak*. Godine 1874., ban Ivan Mažuranić, donesavši Zakone o reformama, zakonskim i drugim propisima uređuje školsku knjižnicu definirajući tako pitanje osnivanja, financiranja i uređenja knjižnice. I prije Mažuranićevih Zakona osnivane su knjižnice koje su opstale zahvaljujući entuzijastičnim pojedincima koji su prepoznali potrebu za knjižnicom prije nego Zakon. Tako je sisački župnik Šlojzing, za potrebe prve sisačke škole osnovane 1772. godine (1781. godine službeno), 1861. godine utemeljio prvu školsku knjižnicu i darovao joj četrdeset djela (Stipanov 2015, 162).

Narednih godina knjižnični fond popunjavao se na način da su profesori donirali po jednu forintu godišnje za knjige, a općina dvadeset tri i pol forinte godišnje. Mažuranićev zakon od velike je važnosti jer određuje da je općina dužna osigurati najmanje 10 forinti godišnje za osnivanje i održavanje postojećih općinskih knjižnica omogućujući im daljnji razvoj čineći djela dostupna svima (Stipanov 2015, 163). Mažuranićev Zakon prvi je zakon koji nalaže da se knjižnica financira iz javnih sredstava. Istim zakonom uvedeno je obavezno obvezno pohađanje pučke/osnovne škole u svrhu podizanja stupnja narodnog prosvjedenja. Mažuranićevom reformom obrazovanja uvode se realne gimnazije i osmogodišnje gimnazijsko školovanje umjesto dotadašnjeg šestogodišnjeg s dvije godine filozofskog tečaja. Dekret iz 1825. godine gimnaziju obvezuje osnovati malu gimnazijsku knjižnicu ukoliko u istom mjestu nema sveučilišne ili licejske knjižnice (Stipanov 2015, 163).

3.2. Osnivanje prvih školskih knjižnica

Na brojnim područjima na kojima su nastale isključivo knjižnice uz obrazovne ustanove, odnosno tadašnje školske knjižnice, nije postojala nijedna druga vrsta knjižnice, a samim time ni javna, odnosno narodna, školske su knjižnice preuzimale njihovu ulogu i na sebe preuzimale odgovornost ostvarivanja zadaće javne knjižnice. Srednjoškolske su knjižnice nerijetko preuzimale ulogu znanstvenih knjižnica koje su informacijama snabdijevale određena područja na kojima su se nalazile. Iako je većina tadašnjih školskih knjižnica obavljala djelatnosti koje je od njih iziskivao njihov položaj u odnosu na škole pokraj kojih su nastajale, zadarska je gimnazijska knjižnica zaslužila status pokrajinske knjižnice u okviru Dalmacije, no bez obzira na navedeni status i dobiveno pravo na obvezni primjerak, obavljala je i svoju prvotnu zadaću – djelatnosti gimnazijske knjižnice (Stipanov 2010, 219).

Obavijest o otvaranju najvažnije hrvatske gimnazijske knjižnice u Zadru osnovane za prve austrijske vladavine u Dalmaciji objavljena je 17. listopada 1803. godine kada je samostan sv. Krševana, poznat po svojoj knjižnici i skriptoriju, bio već pri kraju svog višestoljetnog djelovanja. U listopadu 1804. godine u Zadru svečano je otvorena gimnazija, a 1806. godine u gradu se otvara i licej. Zadar i Dalmacija u vrijeme otvaranja liceja pod francuskom su vlašću. Pripojenjem Dalmacije ilirskim pokrajinama 1809. godine ponovno se provodi reforma školstva tako da nakon odlaska Francuza s vlasti gimnazija biva ponovno otvorena 1816. godine kada u njoj ima pet razreda čiji će se broj s vremenom povećavati. Gimnazijska knjižnica osnovana je 14. svibnja 1829. godine i s obzirom na svoju funkciju podijeljena je na dva dijela: na gimnazijski i na licejski dio. Knjižnica kontinuirano nabavlja knjige i 1831. godine ima oko 400 svezaka da bi se 1840. godine taj broj popeo na 760 svezaka. Iste godine knjižnica dobiva pravo na besplatni obvezni primjerak svih knjiga tiskanih u Dalmaciji, uključujući list *Gazzeta di zara* i *Zbirku (Raccolta) zakona* za Dalmaciju. Za svoj licejski dio knjižnica dobiva donaciju 1841. godine. Prerastajući u osmogodišnju školu oba djela knjižnice, gimnazijski i licejski, sjedinjuju se u jednu zajedničku knjižnicu. Osim kupnjom, fond knjižnice obogaćuje se darovima iz svih dijelova Hrvatske, posebice iz Zagreba i Beča. Tako fond knjižnice 1852. godine ima 2452 sveska, a tri godine kasnije 3318 svezaka. Želeći uzdignuti gimnaziju na gimnaziju prve klase, gimnazijski profesori odlučili su osnovati knjižnicu za mlade dajući 800 kruna. Obvezni primjerak i darovi omogućili su stalan rast fonda, tako da 1959. godine knjižnica za mlade sadrži 533 sveska, a profesorska knjižnica nešto više od 6000 svezaka. Godine 1959. osniva se domovinski odjel (*sezione „patria“*), Dalmatica, koji sadrži zbirku tiska

i rukopisa koji se odnose na Dalmaciju, dijelom ili u potpunosti, ili su djelo autora koji potječu iz Dalmacije. Ministarstvo bogoslužja i prosvjete iz Beča dodjeljuje knjižnici naziv pokrajinska (provinciale) čime knjižnica postaje središnjicom cijele Dalmacije. Iskoristivši svoju ulogu, knjižnica šalje zamolbu svim Dalmatincima da sudjeluju u popunjavanju domovinskog odjela tako da ubrzo u knjižnicu pristižu stare i vrlo rijetke knjige, rukopisi i ostala vrijedna knjižnična građa. Knjižnica 1904. godine ima 19541 djelo, od čega 1245 svezaka čine zbirku *Dalmaticu*, te 287 rukopisa i 3819 brošura. Organizirano pribavljanje građe omogućilo je đачkoj knjižnici da 1903. godine u svom fondu ima oko 700 svezaka. Uvid u stanje knjižnice tih godina omogućuje katalog knjižnice (objavljen u gimnazijskom izvješću za vremenski period od 1899. do 1904. godine) u kojem je vidljivo da su djela u zbirci *Dalmatica* složena po autorima, a opća djelao po struci. Pred kraj Prvog svjetskog rata gimnazijska knjižnica broji više od 30000 svezaka, a domovinski odjel 5000 svezaka. Zgrada gimnazijske knjižnice kao i sav fond, zajedno sa zbirkom *Dalmatica* biva uništena u bombardiranju Zadra 1943. čineći gradu višestruke gubitke - gubitak jedinstvene zbirke i jednog od važnijih benediktinskih samostana u Hrvatskoj (Stipanov 2015, 157-159).

U Zadru je 1826. godine osnovano Visoko bogoslovno učilište koji nije imalo svoju zgradu niti svoju knjižnicu, već je djelovalo u zgradi i koristilo knjižnicu koja je bila u vlasništvu zadarskog nadbiskupskog sjemeništa *Zmajević*. Sjemenište *Zmajević* osnovao je 1748. godine zadarski nadbiskup Mate Karaman u čast svom prethodniku, nadbiskupu Vicku *Zmajeviću* po kojemu je sjemenište i dobilo ime. Knjižnica sjemeništa osnovana je 1832. godine. Zgrada centralnog bogoslovnog sjemeništa dovršena je 1867. godine te su započeli dogovori oko osnivanja knjižnice koja je sjemeništu neophodno potrebna. Ravnatelj sjemeništa Grgur Rajčević 1872. godine poziva putem novina *La Dalmazia cattolica* zadarske nadbiskupe da svojim darovima potpomognu osnivanje knjižnice. Biskupi su se odazvali pozivu i u lipnju 1872. godine knjižnica je blagoslovljena, a ubrzo nakon toga i otvorena. Zahvaljujući nesebičnom darivanju, knjižnica 1877. godine broji 1310 naslova u 2420 svezaka. Za sređivanje knjižnog fonda, inventarizaciju i izradu abecednog i predmetnog kataloga bio je zadužen knjižničar. Abecedni katalog objavljen je 1907. godine i završava slovom *O*. Rapalskim ugovorom iz 1922. godine Zadar je pripao Italiji te se u Splitu otvara centralno bogoslovno sjemenište pa se zadarska knjižnica seli u Split. Neposredno prije početka preseljenja u Split koje je trajalo desetak godina, u knjižnici je inventarizirano 7500 svezaka. Knjižnica sjemeništa *Zmajović* stradala je u bombardiranju Zadra, ali dio je knjiga spašen iz ruševina i ponovno je vraćen u knjižnicu nakon obnove sjemeništa (Stipanov 2015, 159-160).

Knjižnica gimnazije u Vinkovcima jedna je od starijih gimnazijskih knjižnica u Hrvatskoj. Pretpostavlja se da je profesorska knjižnica osnovana 1823. godine, ali može biti da je osnovana i ranije, dok je učenička knjižnica osnovana godinu dana kasnije. U Vinkovcima je 1875. osnovana i narodna čitaonica s knjižnicom koja je javna i za pretpostaviti je da je upravo gimnazijska knjižnica i njeno djelovanje kroz desetljeća bilo poticaj za otvaranje čitaonice jer Vinkovci 1873. nisu dio Vojne krajine. Pukovnijska knjižnica (*Broder Regiments Bibliothek*) koja je nastala u vrijeme Vojne krajine dio je svog fonda dala gimnazijskog knjižnici još u vrijeme Vojne krajine, a nakon razvojačenja ostatak fonda raspodijeljen je gimnazijskoj knjižnici i tek osnovanoj Hrvatskoj čitaonici (Stipanov 2015, 161).

Gimnazija u Bjelovaru osnovana je 1858. godine, a iste godine osnovana je i njezina knjižnica što se saznaje iz sačuvane knjige inventara koja je iz iste godine. Učenička knjižnica odvojena je od učiteljske, a učiteljska je zajednička za sve škole križevačke i đurđevačke pukovnije i gradove Ivanić i Bjelovar. Knjižnice starije od bjelovarske donirale su 1882. godine vrlo stare i vrijedne knjige poznatog tiskara Sebastiana Gruphyja učinivši knjižnicu odgovornom za bogaćenje kulturne povijesti grada (Stipanov 2015, 161).

3.3. Početci školskog knjižničarstva

Država je počela skrbiti o otvaranju, nadgledanju i opremanju škola nakon uvođenja javnog školstva pa je za početak nabavljala namještaj te udžbenike za učenike i učitelje koje je bilo potrebno čuvati u školi pa se otad može govoriti o početnoj ulozi školskih knjižnica. Na području Civilne Hrvatske sastavljen je popis potreba državnih škola na kojemu se nalazio 51 udžbenik, od toga 33 na njemačkom i 18 na hrvatskom jeziku. Opremljenost tadašnjih škola prilično je siromašna, a tome u prilog govori i popis inventara i knjiga u školi u Novom Vinodolskom tijekom 1793. godine:

POPIS INVENTARA, UČILA I KNJIGA	BROJ KOMADA/NASLOVA
Ploče od voštanog platna oštećene	2 komada
Crna drvena ploča od nikakve koristi	1 komad
Klupa svega	19 komada
Klupa za sjedenje	14 komada
Olovnih tintarnica	26 komada
Jedan stolić s klupicom za učitelja	1 komad
Prozori	4 komada
Tamni prozori koji se ne mogu zatvoriti	2 komada
U tornju zvono bez konopca	1 komad
Knjige bez korica	3 naslova

U popis uvrštenim knjigama poznati su i naslovi pa je navedena učionica imala *Mali katehizam ilirski*, *Knjižica zvana ABC-dar* i *Einleitung zum schonschreiben*. Ova početna skupljanja knjiga nagovijestila su buduću razvoj školskog knjižničarstva uz pojavu zakonske regulative nakon što je Hrvatska 1867. dobila autonomiju na području školstva. Zakoni koji su doneseni na području školstva uključivali su i regulaciju rada školskih knjižnica za čije je utemeljenje preduvjet bilo stručno usavršavanje učitelja. Školski zakon iz 1871. u članku 73. navodi i održavanje školskih knjižnica kao obvezu školskih kotara te preporučuje da učitelji vlastitim priložima potpomognu opremanje knjižnica (preporuka; pola posto od sveukupne mjesečne plaće), dok je u Zakonu iz 1874. konkretizirano da školska općina ima obvezu godišnje za rad školske knjižnice izdvajati deset forinti. Navedeni zakoni ukazuju na dužnost svake škole da osnuje školsku knjižnicu te da potpomaže njezin rad (Munjiza i Kragulj 2010, 157-158).

3.4. Djelovanje ranih školskih knjižnica – učiteljske i učeničke knjižnice

Školske su knjižnice prvotno otvarane rade dostupnosti literature učiteljima pri njihovom stručnom usavršavanju, no kasnije su veliku ulogu imale i u kontekstu učenika pa ih je moguće podijeliti na učiteljske i učeničke školske knjižnice. Planirano je da se oformi mreža školskih knjižnica osnivanjem ogranaka kotarskih školskih knjižnica u općinama koje bi trebale biti umrežene i na taj način omogućiti bolju dostupnost raznovrsnih knjiga pa je bilo premišljanja o osnivanju središnje školske knjižnice za čitavo područje Slavonije i Hrvatske na kojemu je bilo oko 1000 učitelja. Kada bi polovica tih učitelja godišnje odvojila jednu forintu, tijekom pet godina skupila bi se izdašna svota za opremanje planirane knjižnice. Osim izdvajanja određenog postotka učiteljskih plaća za školske knjižnice, očekivalo se da dobrostojeći ljudi pomognu održavanje školskih knjižnica, a poneki su izdvajali knjige iz vlastitih kućnih biblioteka i poklanjali ih školskom fondu. Međutim, pri popunjavanju fonda školske knjižnice bilo je potrebno paziti na tematiku knjiga, odnosno područja koja one obrađuju budući da se kao problem nametnuo nestručno naručivanje knjiga koje ne bi bile od koristi za učiteljsku službu. Tadašnji školski knjižničari nisu bili stručni za navedene poslove, već su bili učitelji koji su nakon posla ili tijekom slobodnog vremena radili u knjižnici za malu plaću, a puno češće i bez plaće (Munjiza i Kragulj 2010, 160-162).

Iako zaposleni kadar nije bio stručan, put prema kvalitetnoj školskoj knjižnici ostvarila je klasifikacija knjižnice, koja osim navedenih učiteljskih knjižnica, dijeli i na učeničke. Primarna svrha učeničkih knjižnica bilo je poticanje želje i ljubavi za čitanjem te razumijevanjem spoznaja dobivenih čitanjem, a preporuka je bila da učenici tijekom čitanja svoje dojmove zapisuju u bilježnice koje je moguće smatrati pretečama današnjih lektirnih bilješki. Sva školska djeca prije ili kasnije nauče čitati (ne jednako dobro), no potrebno je da nauče u čitanju pronaći zadovoljstvo i korist budući da im ono proširuje vidike te da na taj način vježbaju vlastite moralne, etičke i ine vrijednosti. Svladavanjem tehnike čitanja potrebno je postići da učenici istodobno ostvare i ljubav prema knjizi i čitanju kako se navedena vještina ne bi svela isključivo na suhu glasovnu reprodukciju zapisa. Ukoliko neki učenik nije bio ljubitelj čitanja, učitelj-knjižničar imao je odgovornost upućivanja učenika u čitanje te motivacije i ohrabrenja. Kada bi se neki učenik istaknuo u iskazivanju ljubavi prema čitanju, postojala je mogućnost da određenu knjigu tijekom praznika ili slobodnog vremena ponese kući i uživa u čitanju (Munjiza i Kragulj 2010, 163).

3.5. Klasifikacija i knjižni fond tadašnjih školskih knjižnica

Proučavajući dostupne izvore, Munjiza i Kragulj (2010, 164) zamjećuju da se u tadašnjim školskim knjižnicama jednoznačna i konkretno određena stručna klasifikacija knjiga nije prakticirala, odnosno nije postojala pa je svaki učitelj-knjižničar osmišljavao klasifikacije prema vlastitim zamislima vođen osobnom logikom. Zanimljivo je primijetiti da su se klasifikacije nerijetko mijenjale, odnosno mijenjale su se svakim odlaskom, tj. dolaskom novog učitelja-knjižničara koji bi klasifikaciju knjižnog fonda reorganizirao prema vlastitim zamislima (dokaz tomu su knjige koje su na sebi imale više različitih signatura zalijepljenih jedne preko drugih). U kasnijim su se razdobljima pojavila stremljenja ujednačivanju klasificiranja; zasebno su se vodile knjige i časopisi, a unutar časopisa zamjetna je pojava detaljnije klasifikacije prema znanstvenim područjima. Promišljajući o klasifikaciji knjiga, Kobali 1883. godine predlaže sljedeće:

UZRAST UČENIKA	PRIJEDLOZI
1. skupina Učenici drugog i trećeg razreda	Priče, basne, lakše bajke, kratke pripovijetke, dječje pjesme
2. skupina Učenici četvrtog razreda	Duže pripovijetke, povijesne priče, životopisi vladara i značajnijih osoba
3. skupina Učenici koji pohađaju opetovnicu	Veći poučni spisi, opširniji životopisi, pripovijesti iz povijesti i suvremenog života, izabrane pjesme za životopisima pjesnika

Osim klasifikacije, Korbler 1875. godine piše da je odlučeno da svaka knjiga mora biti označena svojim brojem, odnosno signaturom, na početnoj stranici mora se nalaziti pečat škole, a sve knjige koje se nalaze u školskoj knjižnici moraju biti upisane u knjigu inventara u koju moraju biti upisani sljedeći podatci:

1. Tekući (kronološki broj knjige)
2. Signatura (vlastita ili preuzeta ujednačena oznaka) knjige
3. Naslov knjige
4. Autor knjige
5. Mjesto i datum izdavanja knjige
6. Nabavljač knjige (Munjiza i Kragulj 2010, 164).

Uzevši u obzir da u to vrijeme u školskoj knjižnici nisu radili stručnjaci, zamjetno je da je djelatnost školskih knjižnica bez obzira na tu činjenicu vrlo dobro obavljana, a stanju u knjižnicama te njihovoj razvijenosti u prilog govore statistički podaci iz *Službenog glasnika* iz 1883. godine koji izdvaja podatak da su tijekom školske godine 1881./1882. sve školske knjižnice na području Hrvatske i Slavonije raspolagale s 31 876 knjiga u učiteljskim i s 6 054 knjige u učeničkim knjižnicama. Početkom 20. stoljeća zamjetan je značajan porast knjiga koji je naveden u *Službenom glasniku* za školsku godinu 1904./1905. koji iznosi 348 227 knjiga u učiteljskim te 135 458 knjiga u učeničkim školskim knjižnicama. U učiteljskim se knjižnicama broj knjiga povećao 11 puta tijekom razdoblja od 24 godine, a u učeničkim otprilike 22 puta. Kontinuirani porast broja knjiga ukazuje na brigu školskih vlasti uloženu u djelatnost školskih knjižnica, koje su prepoznale sveukupnu neospornu ulogu i važnost u poboljšavanju odgojno-obrazovnog procesa (Munjiza i Kragulj 2010, 165).

3.6. Godina 1960. – prijelomna godina u hrvatskom knjižničarstvu

Tadašnji sabor SR Hrvatske 11. studenog 1960. donosi Zakon o bibliotekama objavljen u Narodnim novinama u broju 49 u prosincu. Ova godina uzima se presudnom u povijesti hrvatskog knjižničarstva i hrvatskih knjižnica jer cjelokupno uređuje pitanje knjižnica, njihovog rada i djelovanja. Osim pravnog temelja postavljen je i stručno-pravni okvir za djelovanje svih vrsta knjižnica točno određujući njihovu ulogu i zadaću. Zakon dijeli knjižnice na samostalne i na knjižnice u sastavu točno definirajući njihove osnovne zadaće određujući ulogu i zadaće tzv. matičnih knjižnica. Zakon potiče standardizaciju poslova u knjižnici koji bi potaknuli rast i razvoj knjižnične djelatnosti i struke, a njime je propisano i uređeno financiranje svih knjižnica: samostalne knjižnice financiraju se po modelu za samostalne ustanove, a knjižnice u sastavu dužan je financirati osnivač/vlasnik. Samostalne knjižnice zakon tretira kao pravne osobe. Zakon prema vrsti knjižnice dijeli na opće knjižnice u čiji sastav spadaju znanstvene i narodne knjižnice, dok specijalne knjižnice služe potrebama pojedinih znanstvenih područja ili općeobrazovnim i stručnim školama. Zadaci se određuju i novonastalim matičnim knjižnicama koje uz svoje poslove obavljaju i poslove zajedničkih interesa za knjižnice u zajedničkom području pomažući im u njihovu radu i brinući se o stručnom usavršavanju knjižničara i unapređivanju knjižničarske struke i profesije. Za središnju matičnu knjižnicu u Hrvatskoj

određena je Nacionalna i sveučilišna knjižnica koja je do tada nosila naziv Sveučilišna knjižnica. Savjet za nauku i kulturu NR Hrvatske donosi Upute za matične knjižnice u kojima stoji da bi svaka općina trebala imati svoju matičnu knjižnicu kojoj će zadaća biti preuzimanje organizacije i provedbe nabave kao i centralne katalogizacije knjiga i časopisa. Jasno je da matična knjižnica može biti ona koja je dobro organizirana i uređena te ima sadržajan i bogat fond. U Uputama su detaljno objašnjene odredbe Zakona o matičnoj djelatnosti samo kad je riječ o narodnim knjižnicama, dok se školske ne spominju (Stipanov 2015, 246-248).

Godinama su se na području knjižničarstva događale promjene pa je nakon početka rada na izrađivanju skupnog kataloga, početka međuknjižnične posudbe, nabave knjige zamjenom (uz postojeće načine nabave) i primjene informatičke tehnologije postalo jasno da ovakav brzi razvoj knjižnica i njihovog poslovanja zahtijeva i sve veću stručnost i osposobljenost knjižničara. Poseban je naglasak bio na stručnosti knjižničara u školskim knjižnicama budući da su one tijekom modernizacije, brojnih promjena i noviteta u rješenjima poslovanja i opće djelatnosti ipak ostale najmanje spominjane te se o njima najmanje razmišljalo. Jedan od razloga marginaliziranja školskih knjižnica bila je i nedostatna stručnost i osposobljenost školskih knjižničara pa se tako pojavila potreba za pokretanjem formalnog školovanja za knjižničare, pritom se posebno osvrnuvši na školske knjižnice, odnosno školske knjižničare. Shodno tome, školske je godine 1964./1965. pokrenut kolegij bibliotekarstva na Pedagoškoj akademiji u Rijeci, a primarno je zamišljeno da se na njemu školuju nastavnici hrvatskog jezika (prvotno je zamišljen kao izvanredni studij) koji bi završetkom kolegija bili osposobljeni za upravljanje školskim knjižnicama. Studij je predviđen za nastavnike hrvatskog jezika jer su najčešće upravo oni godinama prije toga vodili školske knjižnice, iako za to nisu bili službeno osposobljeni niti su imali ikakvu knjižničarsku stručnu spremu. Kasnijih godina kolegij bibliotekarstva uveden je i na ostalim pojedinim visokim učilištima jer se s vremenom kristalizirala sve veća potreba za stručnim kadrom koji će voditi školske knjižnice (Stipanov 2015, 254-255).

3.7. Od devedesetih godina nadalje

Donošenjem hrvatskog zakona o knjižnicama konačno se konkretno spominje hrvatski knjižnični sustav, odnosno njegovo osmišljavanje i nastajanje što je jedna od glavnih strategija hrvatskog knjižničarstva. O planiranju razvoja mreža knjižnica često se govorilo pa je tako o toj temi bilo riječi i na savjetovanjima o izgradnji knjižnično-informacijskog sustava Hrvatske povezanoj sa stvaranjem sustava narodnih knjižnica, uključujući i školske knjižnice. U ovom su razdoblju osnovnoškolske i srednjoškolske knjižnice očigledno napredovale iako nisu bile uključene u knjižnične mreže. Osvješćivanje prosvjetnih čelnika o važnosti školskih knjižnica za podizanje kvalitete odgojno-obrazovnog procesa pridonijelo je i većim potporama školskim knjižničnim sustavima čime su oni postali neizostavan dio čitavog odgojno-obrazovnog procesa pri čemu su se posebno sagledavale potrebe nastavnika i učenika. Zadovoljavanju potreba korisnika školskih knjižnica pridonijela je i sve bolja i kvalitetnija opremljenost knjižnice koja je pratila nove značajke tehnološkog i informacijskog društva, s obzirom na to u kolikoj je mjeri tadašnje vrijeme to dozvoljavalo (Stipanov 2015, 293).

Devedesetih je godina zamjetan i napredak školskih knjižnica na području stručne obrade knjiga utemeljene na međunarodnim standardima, no osim toga – razvijeni su i razni oblici i načini rada s korisnicima. Društvo je konačno prepoznalo nezamjenjivu ulogu školskih knjižnica u sustavu obrazovanja što je vidljivo i u napretku na području opreme, stručnog kadra, prostora i smještaja te načina obavljanja djelatnosti, a u sve se većoj mjeri poštuju i standardi vezani uz veličinu prostora školskih knjižnica bez obzira je li riječ o izgradnji novih škola ili o proširenju postojećih školskih prostora. Školske su knjižnice već tada ozbiljno počele postajati audiovizualna i obrazovno-informacijska središta svih škola čime je postavljen temelje za današnje školske knjižnice koje su suvremena multimedijalna školska središta (Stipanov 2015, 294).

4. Današnja uloga školske knjižnice

4.1. Stjecanje vještina za cjeloživotno učenje

Školske knjižnice posvuda u svijetu imaju jedinstvenu ulogu - predstavljaju obrazovno okruženje koje svojim prostorom, pristupom građi i sadržajima potiču na učenje, istraživanje i kreativnost učenike i nastavnike stavljajući naglasak na intelektualni sadržaj, informacijsku pismenost te kulturni razvoj (IFLA). Školska knjižnica, kao sastavni dio odgojno-obrazovnog procesa primorana je pratiti novu koncepciju obrazovanja – obrazovanje za cijeli život koje iziskuje stalno učenje i stručno usavršavanje do izražaja dovodi knjižničare i knjižnicu koji godinama nude „obrazovanje na izvorima informacija i znanja“ (Kovačević, Lasić-Lazić i Lovrinčević 2004, 11). Knjižnica unutar škole predstavlja mjesto poučavanja i učenja slijedeći plan i program učenja inkorporiran u školski kurikulum s posebnim naglaskom na sposobnosti vezane za pretraživanje informacija u različitim oblicima te njihovo vrednovanje. Glavnu ulogu za razvoj tih sposobnosti preuzima knjižničar koji će svoje djelovanje povezati sa sadržajima kurikula i prenijeti ih korisnicima putem grupnog ili individualnog programa. Ključni uvjet za kvalitetno provođenje programa i postizanje zapaženih rezultata je stručnost, kvalificiranost i angažiranost knjižničnog osoblja. Knjižnica je također mjesto koje nudi mogućnost stručnog usavršavanja za nastavno osoblje, aktivno surađuje s drugim knjižnicama (školskim knjižnicama drugih škola, gradskim knjižnicama) i daje značajnu vrijednost obrazovnoj zajednici (IFLA 2015, 23). Knjižnicu, osim opreme i zbirke građe za učenje čini i prostor tako da treba uvažiti preporuku da njezin smještaj bude u središtu zgrade, ako je moguće u prizemlju, da bude pristupačna učeniku, da sadrži dovoljno svjetlosti (prirodne ili umjetne) uz odgovarajuću sobnu temperaturu, da bude prilagođena korisnicima s posebnim potrebama, da bude odgovarajuće veličine kako bi se osigurao prostor dovoljan za zbirke, beletristiku, stručnu literaturu, novine časopise. Prostor knjižnice mora sadržavati prostor za učenje i istraživanje s pripadajućom opremom (računalo, katalog, stolovi za učenje i istraživanje), prostor za neformalno čitanje, prostor za poučavanje koji može primiti male grupe ili cijele razrede osiguravajući svima sjedeća mjesta, prostor za grupne projekte i prostor za administrativne poslove (IFLA 2015, 39). Da bi zadovoljila potrebe svojih korisnika školska knjižnica mora pružiti širok raspon fizičkih i digitalnih resursa što za posljedicu ima neprestan razvoj zbirke koje omogućavaju pristup novoj građi. Uz zbirku koja zadovoljava potrebe učenika knjižnica mora imati i zbirku stručne literature potrebne osoblju školske knjižnice i učiteljima za

predmete koje predaju. Osim potrebe za klasičnim-pisanim izvorima informacija postoji sve veća potreba za onim u digitalnom obliku koja od knjižnice zahtijeva prilagodbu knjižničnog kataložnog sustava u vidu predmetne obrade i katalogizacije svih vrsta građe kako bi postala dio mreže čineći jedinstveni kataložni sustav. Ovakav oblik suradnje omogućava bržu i kvalitetniju obradu i katalogizaciju građe te objedinjuje izvore uz najveću učinkovitost. Međuknjižnična posudba jedan je od modela posudbe kojim se pokušava olakšati pristup knjižničnoj građi, ali se rijetko koristi jer rijetki su sustavi koji to omogućavaju. Zajednička online baza jedan je od preduvjeta za lakšu međuknjižničnu posudbu (IFLA 2015, 41).

Školska knjižnica mjesto je koje ugodnom estetikom i raznolikom digitalnom i pisanom građom poticajno djeluje na korisnika nudeći mu na izbor mnoštvo mogućnosti – od čitanja u miru do grupnog rada. Nudeći pristup građi za čitanje koju korisnik može samostalno izabrati bitan je okidač za stvaranje motiviranih i vještih čitatelja koji s vremenom obogaćuju svoj vokabular, sposobnosti pisanja i govora. Događanja kojima se promovira pismenost i čitanje knjižnica predstavlja u školi i šire nudeći pritom priliku roditeljima da se uključe u rad škole te opismenjivati svoju djecu kroz programe čitanja na glas ili čitanja kod kuće (IFLA 2015, 47).

Kurikul medijske i informacijske pismenosti za cilj ima stvaranje svjesnih i odgovornih članova društva koji znaju samostalno učiti i na koji način pronaći korisne informacije koristeći tehnološke alate koji su im na raspolaganju. Najveći problem pojavljuje se između onih koji se znaju služiti novom informacijskom tehnologijom i onima koji se nisu naučili istom služiti. Zadatak obrazovnih ustanova je osposobiti učenika da bude spreman na ekspanziju informacija koja se upravo događa, naučiti ga kako iskoristiti informaciju iskazujući kritički stav u odabiru informacija i na taj način bude aktivni član informacijskog društva. Napredak informacijskih i komunikacijskih tehnologija omogućio je velik napredak u učenju pružajući priliku i nerazvijenijim sredinama uključujući ih u svijet mrežne inteligencije (Kovačević, Lasić-Lazić i Lovrinčević 2004, 50). Školska knjižnica podržava i prati inovacije u obrazovanju i širenje znanja učenika, podučava učenika kako pronaći ono što mu treba, kada mu treba i gdje se nalazi – dakle, upoznaje ga sa svim izvorima informacija i znanja koji će mu trebati za rad. Donedavno je školskim knjižnicama glavna zadaća bila funkcija skladištenja i posudbe koja je pratila nastavu književnosti. Kako su u nastavni proces uvedene inovacije koje nastavnik nije mogao sam provoditi, knjižnica je prepoznata kao važan čimbenik u procesu napretka. Tako se funkcija knjižnice počela širiti, fondovi se popunjavaju neknjižnom građom, polako ali vidno se gubi samo posudbena funkcija, stvaraju se mjesta individualnog učenja, nude se informacije na

novim medijima koji uvelike olakšavaju nastavni proces učeniku i učitelju omogućavajući stalan protok informacija (Kovačević, Lasić-Lazić i Lovrinčević 2004, 55).

4.2. Ljudski potencijal kao temelj informacije

Vrijeme u kojem živimo utemeljeno je na ubrzanosti životnog tijeka, prekomjernoj količini šturih informacija podložnih raznim principima interpretiranja i alijenaciji čovjeka koji prečesto prednost daje digitalnosti naspram analognosti. Razdoblje tehnološkog napretka i eksplozije lako dostupnih informacija vrlo je varljivo; sve je naizgled moguće i dostupno, ovdje i sada, u bilo kojem trenutku, no preduvjet tome je čitav splet znanja i sposobnosti, odnosno informacijska pismenost. Učenici u osnovnoj školi još uvijek nemaju razvijenu informacijsku pismenost, no u procesu učenja i usvajanja teoretskih znanja (potom i praktičnih) uvelike im mogu pomoći školski knjižničari kao mostovi između njih i svijeta informacija. Oni su svojevrsni mediji koji će pomoću raznovrsnih aktivnosti i programa u knjižnici osposobljavati učenike za svladavanje informacijske, a potom i medijske pismenosti.

Osim stručnih poslova knjižničara, školskim knjižničarima primarna misao vodilja treba biti i pedagoško djelovanje, odnosno aktivnosti koje zadovoljavaju pedagoške standarde. IFLA-ine smjernice za školske knjižnice (IFLA 2015, 11) izdvajaju „promicanje pismenosti i čitanja, informacijsku i medijsku pismenost (vještine, kompetencije, fluentnost, transpismenost), istraživački usmjerenu nastavu (učenje temeljeno na rješavanju problema, kritičko mišljenje), integraciju tehnologije, uvažavanje književnosti i kulture“ kao temeljne nastavne programe. Osim samostalnog djelovanja, uz redovnu nastavu i posvećen trud nastavnika, školski knjižničari mogu učiniti mnogo toga u korist učenika pa u paralelnoj suradnji mogu prakticirati neki od četiri pristupa zajedničkom poučavanju, poput paralelnog poučavanja, podrške u poučavanju, poučavanja nadopunjavanjem i poučavanja u timu. Zajedničko poboljšavanje nastavnog procesa u koji će navedeni stručnjaci uložiti sva svoja znanja i iskustvo s vremenom će dovesti do zamjetno kvalitetnije nastave, odnosno do ostvarenja ishoda poučavanja zadanih nastavnim kurikulumom. S obzirom na činjenicu da školski knjižničar mora posjedovati brojne kompetencije kako bi uspješno i kvalitetno upravljao školskom knjižnicom, ne iznenađuje da je on nerijetko 'više osoba u jednoj' – informator,

klasifikator, učitelj, psiholog, organizator, komunikolog te digitalni stručnjak i tako dalje. Upravo navedena svestranost te snalaženje u brojnim sferama školskog knjižničara čini najkompetentnijim medijatorom između učenika, nastavnika te traženih i potrebnih informacija. Iako je tehnologija napredovala do nezamislivih granica, ljudski će potencijal ipak biti potreban, a u slučaju školske knjižnice to je upravo – školski knjižničar.

4.3. Medijski, informacijski i komunikacijski centar

U angloameričkoj literaturi sve se češće za školsku knjižnicu spominje izraz 'medijski centar' budući da je njeno ustrojstvo danas, od nekadašnje zbirke knjižne građe koja je sadržavala obvezna djela za cjelovito čitanje, organizirana zbirka različitih vrsta građe potrebne u nastavnom procesu. Govoreći o školskoj knjižnici kao medijskom centru, njena je zadaća pravovremeno i kvalitetno osiguravanje, a potom i korištenje informacija i ideja koje će biti dostupne svim učenicima i zaposlenicima škole. Pristup materijalima sadržanih na svim medijima, bez obzira na to bio on fizički ili intelektualni, kao i poticanje poboljšanja znanja i interesa korištenjem ideja i informacija temeljna je zadaća knjižnice koja je dobro opremljena, organizirana i dostupna. Školska knjižnica koja prati suvremene paradigme komunikacije i postupanja s informacijama sadržanih na raznim medijima postala je najprikladnije i najbolje okruženje za učenje, a knjižničar, odnosno medijski, komunikacijski i informacijski stručnjak – najbolji pomagač u učenju (Kovačević, Lasić-Lazić i Lovrinčević 2004, 16-17).

Osim promicanja pismenosti i čitanja za koje se pokazalo da postoji izravna veza u odnosu s usvajanjem ishoda učenja i pristupu ponuđenoj građi, sljedeća temeljna zadaća školske knjižnice poučavanje je medijske i informacijske pismenosti. Nedovoljno je da ona nudi samo temelje, alate i mogućnosti za razvijanje daljnjih znanja na tim područjima, već je potrebno da knjižničari u suradnji s nastavnicima unaprjeđuju te vještine kod učenika kako bi oni postali odgovorni i samostalni članovi društva koji će znati kako samostalno učiti i kako uključiti svoje informacijske potrebe u svijet oko njih koristeći pouzdane informacije i tehnološke alate znajući se snaći u situacijama kada im je ponuđeno više odgovora, ili nijedan. Učenici koji će usvojiti sve ishode poučavanja medijske i komunikacijske pismenosti trebali bi biti sposobni funkcionirati i samostalno i u grupi, ali bi prvenstveno trebali biti fleksibilni te prilagodljivi brojnim promjenama koje neprestano ulaze u sve sfere društva (IFLA 2015, 48).

Govoreći o fleksibilnosti i prilagodljivosti vremenu te promjenama koje ono nosi, stručni se suradnici, odnosno školski knjižničari kontinuirano moraju stručno usavršavati, proširivati dosad usvojena znanja, osobno razvijati te pratiti zakonsku regulativu u vidu stručnih ispita. Pozivajući se na Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju (prema E. K. Goldfarbu), knjižničari bi trebali „preuzeti novu ulogu u postupku poučavanja i prenošenja znanja, stručnim savjetima pomagati kod pristupa informacijama, odabiru informacijskih izvora i korištenju informacija u postupku učenja, upoznavati i poučavati o novim formatima u kojima informacije dolaze te poučavati o netradicionalnim i promjenjivim pristupima informacijama i izvorima koji se stalno mijenjaju“ (Zubac i Tufekčić 2014, 230).

Brojne i brze promjene u sustavu odgoja i obrazovanja olakšati može upravo školska knjižnica koja će istodobno biti medijska, informacijska i komunikacijska točka škole koja će biti usmjerena prema korištenju novih tehnologija, provođenju inovacijskih projekata te unaprjeđivanju cjelokupnih kompetencija učenika koje će ih pripremiti za izazove koje sa sobom nosi stoljeće u kojemu se nalazimo (Zovko i Čelić-Tica 2011, 115). Osim prepoznavanja korisničkih informacijskih potreba te rukovanja informacijama u svim sferama knjižničnog djelovanja, školski knjižničar treba prepoznati i osobe s kojima može ostvariti „timsko suradničko učenje vještina informacijske pismenosti i svakodnevnu primjenu u nastavi“ kako bi se učenici lakše snašli u obrazovnom procesu te trebaju „kroz manje programe razvijati ključne korake metoda poučavanja važnih vještina u kurikularnom kontekstu“ (Šušnjić 2009, 41) kako bi kvalitetno mogli pratiti učenički napredak pri usvajanju informacijske pismenosti.

4.4. Učenje za učenje

Temelji konstruktivističke teorije izvanredan su temelj za kvalitetno provođenje reforme školstva te za poboljšanje rada školskih knjižnica koje stoje pred izazovima novoga doba koje od njih iziskuje promjenu pristupa pronalasku i korištenju informacija. Kako bi se učenike naučilo kako pronaći ispravan odgovor na postavljeno pitanje ili problematiku, primarno je potrebno osvijestiti da svako dijete uči na svoj način, da kvalitetnije uči u interakciji s drugom djecom te da najbolje uči kada je aktivno angažirano tijekom učenja. Osim toga, djeca nova saznanja grade na već postojeća znanja te stavove i mišljenja razvijaju ukoliko ih se tijekom procesa učenja usmjerava i konstruktivno vrednuje. Učenike je potrebno uputiti kako doći do pojedine informacije i kako je i na koji način koristiti, a to neće biti problem ukoliko ih se uključi u proces potrage za informacijama tijekom kojega će poštovati određene razine napretka: upućivanje u problematiku i identificiranje potencijalnih problema, odabir prikladnih informacija, istraživanje, formulaciju, prikupljanje informacija, a potom i prezentacija i procjena informacija (Kuhlthau 2003, 4).

Brojna istraživanja i znanstveni članci ukazuju na važnost uloge školskog knjižničara koji je visokoobrazovan profesionalac koji će učenike, između ostalog, naučiti kako učiti i snaći se u svijetu brojnih informacija koje je tek potrebno detektirati, odabrati, procijeniti i usvojiti. Školski bi knjižničari trebali imati vrlo važnu ulogu u nastavnom procesu koja bi do izražaja došla u suradnji s nastavnicima, radu koji je usko povezan sa školskim kurikulumom te kontinuiranom stručnom usavršavanju koje će ih učiniti stručnjacima za učenje o učenju (Barrett 2010, 136).

Kako bi školski knjižničari u potpunosti ispunili svoju odgojno-obrazovnu ulogu, oni se neupitno moraju ponašati kao učitelji koji će svojom stručnosti, surađujući s nastavnicima, u čitav školski kurikulum uvrstiti produktivne i kvalitetne načine usvajanja informacijske pismenosti. Veliku će ulogu u procesu imati i nastavnici koji trebaju osvijestiti (ukoliko već nisu) važnost suradnje, planiranja i dogovora sa školskim knjižničarem, a u kvalitetnim uvjetima takve bi suradnje mogle donijeti nebrojene koristi za učenike koji će, uz znanja usvajana tijekom nastavnog procesa, usvojiti znanja o potrazi za novim znanjima, odnosno koji će učiti kako učiti i time ostvariti dobrobit prvotno za sebe, a potom i za čitavu školsku zajednicu (Smith 2002, 89).

5. Povijest knjižnice Prve osnovne škole Petrinja

5.1. Službeni postanak školske knjižnice

Službeno, u pravnim dokumentima Osnovne škole "Artur Turkulin", školska knjižnica počinje postojati davne 1982. godine. Knjižnica je tada bila smještena u prostoriji veličine šesnaestak kvadratnih metara, a danas je na tom mjestu ured defektologinje. Knjižnica je bila zatvorenog tipa što znači da učenici nisu mogli sami doći do knjiga, već bi im knjižničarka dostavila traženo djelo. Na vratima knjižnice postojao je prozorčić kroz koji se odvijalo zaduživanje/razduživanje knjiga, što znači da učenici prilikom posudbe praktički nisu kročili u prostor knjižnice. U razdoblju od 1982. do 1991. funkciju školske knjižničarke obnaša učiteljica Ana Svrabić. Kako je knjižnica upisana 1982. godine, tako je i prvi zapis nastao 10. ožujka 1982. godine (Privitak 1). Promatrajući knjigu inventara i uzimajući u obzir godinu knjige (1982.) pod rednim brojem 1 nalazi se knjiga iz 1966. iz čega se da zaključiti da su u knjigu inventara unesene knjige koje su se zatekle u školi u trenutku osnivanja knjižnice, a nisu se službeno vodile u knjigama (Privitak 2). Na starijim knjigama jasno je vidljiv pečat škole dok je nosila naziv „Narodna osmogodišnja škola Petrinja“, prema Rizmaulu, od 1953. do 1960. godine. Takve knjige su ponovo stručene i uvedene u knjigu inventara Osnovne škole „Artur Turkulin“ pod tekućim inventarnim brojem (Privitak 3). Neke od tih knjiga još i danas su u dobrom stanju i predstavljaju dio aktivnog knjižničnog fonda. Problem tadašnje knjižnice bio je prostor koji je bio neadekvatan površinom koja je bila premala za slobodan pristup građi, štoviše, ikakav pristup unutrašnjosti knjižnice nije bio moguć. Knjižnica je u tom vremenu ispunjavala svoju osnovnu funkciju i bila mjesto skladištenja i čuvanja znanja nudeći ga krajnjem korisniku putem narudžbe, odnosno traženja točno određene stvari. Prema Rizmaulu, školske godine 1982./83. upisano je 40 razrednih odjela što predstavlja velik izazov za jednu školsku knjižnicu po pitanju potrebnog knjižnog fonda. Uzimajući u obzir velik broj učenika za koje škola mora osigurati adekvatan smještaj u vidu učionica, ne iznenađuje što je knjižnica smještena u mali prostor. U tom prostoru knjižnica će raditi punih devetnaest godina, odnosno do početka Domovinskog rata. Zgrada osnovne škole za vrijeme Domovinskog rata korištena je kao skladište tako da je dio knjižnog fonda stradao zbog neadekvatnih uvjeta u kojima je bio čuvan, a ne fizičkim uništavanjem. Svojim dimenzijama knjižnica nije bila zanimljiva za prenamjenu prostora tako da knjige nisu bile izmještene. Knjiga inventara uredno je vođena do 15. lipnja 1991. i završava brojem 6114 i od tada je čekala neke bolje dane (Privitak 4).

5.2. Vrijeme progonstva

Završetkom nastavne godine u lipnju 1991. godine u inventarnu je knjigu školske knjižnice upisana posljednja knjiga prije progonstva, a krajem mjeseca učenicima su podijeljene svjedodžbe. Već 5. srpnja saznaje se za zločin srpskih pobunjenika u Gornjoj Budičini u čijoj je zasjedi ubijena prva žrtva u petrinjskom kraju, šesnaestogodišnja Josipa Kožić, do prošle godine (1990.) učenica Prve osnovne škole Petrinja. Petrinja je još malo vremena bila slobodni grad, a iako su se već neko vrijeme osjetile tenzije i nemiri, do 9. su rujna u školi trajala popisivanja djelatnika koji se nisu pojavili na radnom mjestu pet dana uzastopno, čime im je napisana Odluka o prestanku radnog odnosa. Među navedenim imenima djelatnika škole nalazilo se ime i Ane Svrabić, učiteljice koja je dotad radila i na mjestu školske knjižničarke. Uz brojne prekide i izmještanje djelatnika i nastavnog procesa i iz matične škole te obustave rada školske knjižnice, obrazovanje svih učenika škole prekinuto je 19. lipnja 1992. godine (Rizmaul 2008, 91).

5.3. Vrijeme povratka

Četiri godine neodržavanja ostavile su traga na ionako staroj zgradi učinivši je nehigijenskom i nesigurnom za bilo kakav rad. Nakon temeljitog čišćenja i obavljanja minimalnih radova uslijedio je temeljit pregled zatečenih stvari. Malo toga se bacalo, većina stvari se pokušala spasiti (školske klupe, ploče) jer sredstava za novu opremu nije bilo. Knjižnica se preselila u novi prostor veličine četrdesetak kvadratnih metara što je otprilike četiri puta veće od bivšeg prostora. Novi veći prostor omogućio je smještaj većeg broja polica i namještaja koji je bio neophodan u stvaranju ugodne radne atmosfere za učenike i djelatnike koji se tom knjižnicom koriste. Prilikom opremanja knjižnice korišten je postojeći namještaj, kao i onaj iz donacija. Svaka pomoć je prihvaćena bez oklijevanja. Knjige iz starog knjižnog fonda očišćene su i pregledane te su iskorištene za novu knjižnicu. Knjižni fond sastavljen je od očišćenog fonda stare knjižnice i nadopunjen novim uz novčanu pomoć Ministarstva (Rizmaul 2008, 174). Knjiga inventara u koju nije bila upisana niti jedna knjiga pune četiri godine dobiva prvu poslijeratnu knjigu 23. svibnja 1996. pod inventarnim brojem 6115 koja je

poklon jednog studenta. Školske godine 1995./1996. na radnom mjestu knjižničara radi Branka Matković, učiteljica razredne nastave. Te školske godine u školu se upisalo 460 učenika (Rizmaul 2008, 176). Školske godine 1996./1997. tadašnja knjižničarka Branka Matković prestaje raditi u knjižnici i prelazi u razrednu nastavu, a na njezino mjesto na pola radnog vremena dolazi Slavica Čunčić, nastavnica hrvatskog jezika. Zbog povećanja broja djece i potrebe za nastavnim kadrom, Slavica Čunčić napušta mjesto knjižničara i prelazi u razrednu nastavu u rujnu 1998. godine, a na mjesto knjižničara dolazi Draženka Vuković, učiteljica hrvatskog jezika koja polaže ispiti pri NSK 1999. godine, tako da je knjižnica nakon punih 27 godina dobila knjižničara koji ima položen stručni ispit pri NSK. Školska nastava organizirana je u dvije smjene tako da je i knjižnica prilagodila svoje radno vrijeme radeći utorkom i četvrtkom poslijepodne, a ponedjeljkom, srijedom i petkom prijepodne kako bi svim učenicima bio omogućen dolazak u knjižnicu. Prema Rizmaulu, školske godine 1998./1999. upisuje se 726 učenika i dolazi do povećanja potražnje za lektirnim djelima koja su neophodna za izvođenje nastave hrvatskog jezika, kao i potrebe za stručno-pedagoškom literaturom koja je potrebna nastavnicima i stručnim suradnicima tako da se posebna pažnja posvećuje nabavi upravo te građe (Rizmaul 2008, 185). Stvarajući poticajno okruženje i opuštenu, prijateljsku atmosferu, knjižnica je dobila velik broj svakodnevnih posjeta učenika koji ne dolaze samo po lektiru već žele provesti svoje slobodno vrijeme u prostoru u kojem se ugodno osjećaju. U sklopu knjižnice pod vodstvom knjižničarke Draženke Vuković djeluje skupina „mladi knjižničari“ koji radeći u knjižnici uče tajne zanata – kako zadužiti knjigu, razdužiti, pronaći i složiti u policu na odgovarajuće mjesto. Povrh tekućih knjižničarskih poslova organiziraju predstavljanja knjiga, čitanja pjesama u sklopu obilježavanja Goranovog proljeća i slične aktivnosti kojima promoviraju svoju knjižnicu. Upoznavanje s načinima i oblicima rada školske knjižnice, snalaženje u školskoj knjižnici, služenje referentnom zbirkom i poučavanja za izradu seminarskog ili završnog rada dio su plana i programa rada školske knjižnice u srhu svladavanja osnova informacijske pismenosti (Kovačević, Lasić-Lazić i Lovrinčević 2004, 98). U knjižnici također djeluje novinarska družina koja prati i piše o događanjima unutar i izvan škole te intervjuiraju pisce na književnim susretima koje škola svake godine održava. Neki od značajnih književnika koji su održali književne susrete u školi su Mladen Kušec 4. studenoga 1999. (Privitak 5), Anto Gardaš (22. ožujka 2001.), Jadranka Čunčić-Bandov (2003.) i Željka Horvat-Vukelja (28. listopada 2003.)¹. Dana 8. listopada 2004. godine u 12.30 članovi Novinarske družine prvi su put uredili i vodili radijsku glazbeno-informativnu emisiju *Petica* na

---

¹ Iz knjižnične arhive

Petrinjskom radiju koja je ugostila profesore i pisce, a povrh svega redovito je izvještavala učenike o novostima u školi i kulturnim događanjima uz glazbene hitove. Emisija se emitirala svaka četiri tjedna. Uključujući učenike u svoj, rad knjižnica omogućava iskustveno učenje koje se uvelike razlikuje od tradicionalnog nudeći velik broj podražaja koji kod učenika potiče želju za stvaranjem i djelovanjem u kojem će njihov rad biti prepoznat i zamijećen. Sav uloženi rad i trud nije ostao nezamijećen jer su učenici 1. osnovne škole Petrinja na županijskim smotrama zauzimali prvo mjesto četiri godine uzastopno počevši 1996. godine. Učenički list *Osnovac*, čiji je šesnaesti broj objavljen 1990. godine, a zbog ratnih zbivanja, kasnije zbog teške materijalne situacije, nije tiskan sve do svibnja 2003. godine kada izlazi broj sedamnaest, poseban je ponos škole i njenih učenika u čijem stvaranju predano sudjeluju već generacije i generacije učenika. Uređivački odbor lista obvezao se da će uz pomoć učitelja *Osnovac* izlaziti jednom godišnje. Knjižničarka Draženka Vuković i njezina novinarska skupina bili su najveći poticaj za realizaciju pokretanja ovog školskog glasila koje detaljno bilježi najvažnija događanja u školi i ona vezana za školu (Rizmaul 2008, 197). Na smotri LiDraNo 2007. uz novinare, scenske skupine i literate po prvi put je predstavljen i školski list *Osnovac* s brojem dvadeset koji je tiskan u veljači da bi uopće mogao biti predstavljen (Rizmaul 2008, 226). Suradnja škole i Društva naša djeca vrlo je uspješna i rezultira sudjelovanjem učenika u raznim radionicama koja stječu nova znanja i vještine. U knjižnici se također odvijaju razne vrste kvizova od kojih je učenicima posebno zanimljiv kviz znanja *Knjiga je i moj prijatelj* u kojem sudjeluju učenici viših razreda, a pripreme i odmjeravanje snaga odvijaju se u prostoriji knjižnice. Završno natjecanje odvijalo se u prostorijama Hrvatskog doma kulture Petrinja u organizaciji s Gradskom knjižnicom i čitaonicom Petrinja s kojom školska knjižnica uspješno surađuje dugi niz godina (Privitak 6).

Školska knjižnica ogledalo je svake škole i svojim kulturnim i javnim djelovanjem predstavlja školu javnosti. Misao, govor, sposobnost prezentiranja znanja te civilizirano ponašanje predstavljaju kulturu. Zadaća školske knjižnice kulturno je i javno djelovanje u vidu organiziranja predavanja, književnih večeri, natjecanja u znanju, književni susreti kao i suradnja s kulturnim ustanovama koje djeluju u njezinoj blizini (druge školske knjižnice, narodne knjižnice, kazališta, domovi kulture). U sklopu suradnje s Gradskom knjižnicom i čitaonicom Petrinja održavaju se razne radionice, organiziraju se posjete, akcije besplatnog učlanjenja povodom Mjeseca hrvatske knjige te organiziranje posjeta za vrijeme izložbi ili književnih večeri u kojima sudjeluju školska djeca. Na početku svake školske godine novoupisani učenici prvih razreda Prve osnovne škole Petrinja sa svojom knjižničarkom dolaze u posjet Gradskoj

knjižnici i čitaonici Petrinja gdje dobivaju na poklon besplatno jednu godinu članstva. Tom prigodom knjižničari ih upoznaju s fondom, upućuje ih se na građu koje u njihovoj školskoj knjižnici nema, a bila bi im interesantna. Stariji već znaju da će, ukoliko u njihovoj knjižnici nema dovoljno, lektire pronaći u Gradskoj knjižnici. Suradnja tih dviju ustanova odvija se i na način da se Gradskoj knjižnici šalje popis lektirnih djela raspoređen po razredima kako bi se lektira nabavljala i ažurirala te na taj način pratila nastavni program pružajući podršku školskim knjižnicama koje nisu u mogućnosti osigurati dovoljan broj knjiga svojim učenicima. Od 1999. u knjižnici se organizira lektirni kviz u kojem učenici kroz zabavu i druženje demonstriraju svoje poznavanje književnih djela koja su pročitali. Školska knjižnica potiče suradnju s drugim ustanovama i organizacijama i na taj način proširuje područje svog djelovanja izlazeći izvan okvira škole omogućavajući učenicima uključenost u razna kulturna događanja u njihovom gradu. Suradnja s Društvom Naša djeca postala je tradicijom zbog velikog odziva djece i učitelja koji predano organiziraju radionice i u njima sudjeluju, a nerijetko su humanitarnog karaktera (posjet naselju Dumače 2003. godine). Pod pokroviteljskom Društva Naša djeca u organizaciji knjižničarke i Mladih knjižničara održava se kviz znanja *Moj zavičaj* u kojem su mogli sudjelovati učenici trećih razreda. Godine 2006. od 3. do 17. svibnja održavalo se završno natjecanje u kvizu *Moj zavičaj* u kojem je sudjelovalo 63 učenika koji su, za nagradu u sudjelovanju u kvizu, imali pravo na jednodnevni izlet pod nazivom *Našom banovinom* edukativnog karaktera – upoznavanje učenika s povijesti i glavnim geografskim obilježjima njihova zavičaja. U sklopu izleta učenici su posjetili školu u selu Hrastovica, potom razgledavali grad Hrvatsku Kostajnicu uz pratnju vodiča, posjetili Dvor i Gvozdansko te razgledali izložbu *A. Mihanović* u Gradskoj knjižnici Glina². Godine 2003. učenici osmih razreda sudjeluju u snimanju materijala za emisiju *Otokar* za koju su osvojili prvu nagradu (Diploma za film *Igračka*) za najbolji film i najbolju režiju (Rizmaul 2008, 208), a jedna je učenica zabilježila svoje sjećanje na taj događaj (Privitak 7). U svibnju 2011. godine na natjecanju *Europa u školi* dodijeljena je diploma učenicima G. K. (Privitak 8) za osvojeno deseto mjesto u literarnom izričaju dobne skupine od petog do osmog razreda osnovne škole, pod vodstvom Draženke Vuković (Privitak 9), a 27. lipnja na 25. susretu Ivica Kičmanović za literarne i novinarske radove o djetinjstvu i školovanju dodijeljena je pohvala za sastavak-igrokaz *Prijateljice* pod vodstvom Draženke Vuković (Privitak 10). U četrdesetak kvadrata knjižnica je uspjela smjestiti oko pet tisuća knjiga, referentnu zbirku, stolove za rad učenika, pult za rad knjižničara i nešto opreme (tv, videorekorder), ali je po potrebi i mjesto održavanja

---

² Iz knjižnične arhive

roditeljskih sastanaka, druženja učenika, održavanja manjih događanja, održavanja školskih satova, održavanja literarnih i likovnih radionica i mjesto na kojem su se dogovarale i razrađivale ideje za projekte u kojima sudjeluju učitelji i djeca. Suradnja nastavnika sa školskom knjižnicom ne predstavlja samo korištenje resursa knjižnice, već i izravan suradnički odnos koji omogućava temeljito pripremanje za nastavni proces (Kovačević, Lasić-Lazić i Lovrinčević 2004, 117).

Iz spomenice Prve osnovne škole Petrinja Ivana Rizmaula saznajemo da je „Kolegica Draženka svojom mirnoćom i osebujnim pristupom poslu ulijevala sigurnost da će se dogovoreno i ostvariti. Od svih prostorija u školi najviše sam posjećivao školsku knjižnicu. Tu su nekada neformalni razgovori i postali podloga za planove koji su se tijekom vremena i ostvarivali. Školska knjižnica Prve osnovne škole bilo je mjesto dogovora, pripreme i realizacije svih najznačajnijih projekata Društva „Naša djeca“ Petrinja.“ (Rizmaul 2008, 198).

Učenica tada trećeg razreda (22. ožujka 2004.) bilježi svoje dojmove o knjižnici: „Ušli smo u knjižnicu i smjestili se. Razgovarali smo o Goranovom proljeću, pjesmicama i pjesmama koje ćemo čitati. Knjižničarka (Draženka Vuković) nam je pročitala prvu pjesmu *Beli most* koju je napisao Ivan Goran Kovačić na kajkavskom narječju. Poslušali smo je i uglazbljenu. Pjevao ju je Vice Vukov. Zatim smo slušali stihove Dobriše Cesarića *Balada iz predgrađa*, *Voćka poslije kiše* i *Slap* koje je govorila učiteljica Draženka. Svima nam se svidio sat u knjižnici. Bilo je drukčije i lijepo.“³.

Učenica tada (2004. godina) četvrtog razreda govori o referentnoj zbirci svoje knjižnice: „Knjižničarka nas je pozvala u školsku knjižnicu. Pokazala nam je knjige koje su složene u stalažama. Složene su po abecednom redu autora knjiga tako da bi mogli lakše pronaći knjigu koju trebamo. Govorila je o referentnoj zbirci. Referentna zbirka je skup knjiga u knjižnici, na primjer: leksikoni, enciklopedije, rječnici itd.“

Posjet Gradskoj knjižnici i čitaonici ostao je u lijepom sjećanju i učenici 3.b razreda: „Uputili smo se s učiteljicom Draženkom u gradsku knjižnicu. Kada smo došli u knjižnicu malo smo pričekali, ali za to vrijeme dobili smo bombone. Onda smo posjetili dječji odjel. Tamo je bila ljubazna knjižničarka. Predstavila se i puno nam rekla o knjižnici. Uputili smo se u odjel za odrasle. Vau! Prekrasno je, kao u dnevnom boravku. Sada još više znamo o knjižnici. Jedva čekam ponovni posjet.“⁴

---

³ Iz knjižnične arhive učeničkih radova

⁴ Iz knjižnične arhive učeničkih radova

5.4. Suvremena školska knjižnica

Prema Rizmaulu, školske godine 2003./2004. upisuje se 677 učenika, 2004./2005. 723 učenika, da bi se 2005./2006. upisalo 755 učenika. Shodno tomu, morao se osigurati dodatni prostor na način da se knjižnica useli u drugi, manji prostor, a na njenom tadašnjem mjestu napravi učionica. Radovi temeljite obnove školske zgrade započeli su lipnju 2007. godine s ciljem stvaranja modernog prostora koji će pratiti zahtjeve i potrebe novih načina provođenja obrazovnog programa (Rizmaul 2008, 224). Projektom uređenja školske zgrade knjižnici je namijenjen drugi prostor tako da se 2008. godine seli u novi prostor veličine tridesetak kvadratnih metara u kojima će svoje djelovanje obavljati sve do danas (Privitak 11). U planu je bilo uređenje novog prostora adekvatne veličine za potrebe knjižnice, ali zbog novonastale situacije taj plan stavljen je na poček čekajući neka bolja vremena. Sadašnja je knjižnica mala i ne zadovoljava potrebe učenika, a i svakodnevne aktivnosti koje je do tada provodila provode se u manjem broju. Manji prostor ograničio je i broj učenika koji se u osjetnoj mjeri rjeđe okupljaju jer knjižnica ima samo jedan okrugli stol promjera jednog metra i šest sjedećih mjesta što je nedovoljno za bilo kakav grupni ili neometani individualni rad (Privitak 12). Budući da je, između ostalog, zadaća školskog knjižničara da osmišljava aktivnosti za učenike tijekom njihova slobodnog vremena kojima će se ti učenici baviti, primjerice, prije ili nakon nastave te tijekom stanki koje imaju između satova (čekanje zbog vjeronauka ili etike), izvođenje takvih aktivnosti onemogućeno je upravo zbog neadekvatnosti prostora u kojem je ova knjižnica smještena. Iako Draženka Stančić (2010, 9) napominje da takve knjižničarske djelatnosti još uvijek nisu dostatno istražene i obrazložene u knjižničarskoj struci, smatra da je potrebno raditi na rješavanju tog problema te na osvješćivanju potrebe za izvođenjem takvih djelatnosti. Bio taj problem u knjižničarskoj struci razjašnjen ili ne, knjižničari ipak osmišljavaju razne aktivnosti kako bi popunili slobodno vrijeme učenika, a tome u prilog govori i zalaganje školske knjižničarke Prve osnovne škole koja navedeno prakticira bez obzira na nedostatak materijala, knjižne građe, prostora i multimedijalnih sadržaja. Ova ograničenja ne znače da je knjižnica prestala s aktivnostima, samo se traže alternativne mogućnosti u vidu prostora gdje će se sve organizirati i pripremati.

Istraživanje koje je provela Rachel Applegate (2009, 341) prateći potrebe učenika za sjedećim mjestima u knjižnici te mjestima s računalima i pristupom internetu, ukazalo je na potrebu postojanja navedenih mjesta budući da učenici imaju naviku boraviti u knjižnici kako radi individualnog učenja, tako i radi skupnih aktivnosti koje učenici moraju odraditi

zajedničkim zalaganjem. Tome u prilog govori i osvrt učenice trećeg razreda Prve osnovne škole Petrinja: „Školska knjižnica ili čitaonica moje je najdraže mjesto za čitanje jer je u knjižnici uvijek tišina. U knjižnicu dolazim uvijek kada mi je dosadno ili kada imam vremena. Knjižnica uvijek ima lijepe i poučne knjige i slikovnice. Najdraža knjiga mi je *Bijeli jelen, Tri patuljka i čarobno pero, Tajna zmajevog vrta i Petar Pan*. Knjižničarka je dobra i rado nam pomaže. Draga djeco, ako vam je dosadno, uvijek možete doći u knjižnicu“.⁵ Učenici rado dolaze u školsku knjižnicu, no potrebno je da knjižnica ide ukorak s vremenom osiguravajući suvremena tehnološka pomagala, kvalitetan i raznovrstan knjižni fond te dostatan i adekvatan prostor. Prije 2008. godine, kada je školska knjižnica djelovala u većem i prikladnom prostoru, odziv djece koja su u njoj provodila slobodno vrijeme bio je prilično velik; učenica šestog razreda 2004. godine provela je anketu⁶ u svom razredu kojom je vidljivo da dvije trećine učenika svoje slobodno vrijeme voli provoditi u školskoj knjižnici (76 %). Nakon 2008. godine i preseljenja knjižnice u novi mali prostor, uz negativan trend smanjenja broja upisanih učenika, a prema svjedočenju školske knjižničarke, počeo je opadati i broj učenika koji borave u knjižnici, a ta činjenica nimalo ne iznenađuje. Iako je to velik problem, potrebno je razviti kvalitetnu i provedivu strategiju održivosti školske knjižnice u tehnološkom dobu u kojemu učenici ionako u većoj mjeri streme internetu i digitalnim sadržajima upravo kako bi se sačuvala učenička navika provođenja slobodnog vremena u školskoj knjižnici.

Jedan od problema s kojim se knjižnica susreće zadnjih nekoliko godina sve je manji broj novoupisane djece (školske godine 2020./2021. upisano je nešto više od 400 učenika) te se broj iz godine u godinu smanjuje. Izazov predstavljaju i ograničene financijske mogućnosti koju uvelike otežavaju nabavku računala koje bi danas svaka knjižnica trebala imati jer knjižnica je multimedijско središte škole koje nudi informacije na različitim izvorima (medijima) što je bez interneta nemoguće. U knjižnici se nekada nalazio televizijski uređaj i videorekorder na kojima su se reproducirali filmovi. Ove godine videokazete bit će otpisane jer ih se nema na čemu reproducirati, a za DVD-e nije nabavljen čitač. U knjižnici ni danas ne postoji računalo za korisnike, jedino računalo je na pultu i koristi se za unos knjiga i posudbu. Da bi knjižnica bila centar škole, središte informacijskog i medijskog sustava potrebno je omogućiti određena sredstva kako bi se osigurala odgovarajuća oprema kojom će knjižnica pratiti nastavni plan i program nude alternativne izvore znanja i načine učenja. Iako je upisani broj učenika manji nego što je škola u mogućnosti prihvatiti, današnja knjižnica nije u

---

⁵ Iz knjižnične arhive učeničkih radova

⁶ Iz knjižnične arhive učeničkih radova

moćnosti svojim sadržajima udovoljiti zahtjevima novih generacija korisnika od kojih se traži poznavanje rada na računalu, pretraživanje informacija i informacijska pismenost uopće. Knjižnica kao takva trebala bi moći omogućiti izvore na raznim medijima kao što su DVD-i, pretraživanje online baza podataka te pretraživanje internetskih stranica drugih knjižnica. Specifičnost tehnološkog društva osjetila je i knjižnica – drastično se smanjuje zanimanje učenika za tradicionalne načine učenja koji prakticiraju tradicionalne izvore znanja kao što su knjige. Dječji časopisi kao što su *Smib*, *Modra lasta*, *Prvi izbor sve teže* pronalaze put do čitatelja. U odgoju i obrazovanju pojam multimedijalnosti poznat je već jako dugo vremena kao i činjenica da ne uče sva djeca na isti način. Nudeći alternativne vrste medija učenja, učeniku se omogućuje razvijanje njegovog stila učenja jer raznovrsnost medija ima motivacijske i interesne kvalitete. Knjižnica bi trebala omogućiti pristup gradivu u pisanom, ali i multimedijском gradivu kao što je videokaseta, DVD ili CD-ROM te pretraživanje kataloga pomoću računala. *Drvo znanja* časopis je koji je i danas rado čitan kako kod starijih učenika, tako i kod mlađih upravo iz razloga što nudi širok izbor tema te nudi DVD kao multimedijalni prilog čineći ga zanimljivim svim uzrastima. Zbog specifičnosti sadržaja ne zastarijeva tako da ga čitatelji često čitaju bez obzira je li riječ o najnovijem broju koji je izašao ili o nešto starijem broju. Traženje tema uvelike olakšava online stranica koja olakšava pretraživanje tema jer nudi izbor tema abecednim redom i pokazuje broj časopisa i stranicu na kojoj se tražena tema nalazi. Zbog ubrzanog razvoja metoda rada i poučavanja u školskoj knjižnici upravo školska knjižnica često biva zakinuta za prijeko potrebne materijale i pomagala da bi bila konkurentni pratilac modernom izvođenju nastavnog programa. Godine 2019. knjižnica prelazi na računalni program ZAKI koji je uvelike olakšao poslove zaduživanja i razduživanja knjižne građe kao i pretraživanje knjižničnog kataloga. Do početka ove nastavne godine u knjizi inventara stoji na inventarnom broju 10986 (Privitak 13), dok je stvarno stanje fonda oko 7000 knjiga. Za sada knjižnični katalog nije dostupan na webu. Uz mali broj novoupisanih učenika školska godina 2020./2021. posebno je izazovna zbog epidemioloških mjera uvedenih na početku školske godine. Budući da je knjižnica dimenzija 6x5 metara kvadratnih, zakon dozvoljava da se u knjižnici smiju istovremeno nalaziti dva učenika i knjižničarka što uz sadašnju organizaciju prostora to gotovo nije moguće. Izazov je i broj lektirnih djela jer propisano je da knjige koje su vraćene moraju provesti 72 sata u karanteni prije nego što se ponovo posude ili vrata u ostali fond, što znači da će učenik na svoju knjigu čekati dodatna tri dana. Jedna od mogućnosti je da će pred knjižnicu biti postavljena polica na koju će učenici odlagati vraćenu knjigu i tek onda ući u knjižnicu uzeti drugu knjigu. Problem predstavlja i vrijeme koje će učenik smjeti provesti u knjižnici birajući što želi podići jer se preporuča da vrijeme zadržavanja u knjižnici bude

minimalno. Na taj način knjižnica se vraća korak unatrag, opet postaje mjesto skladišta na koje se dođe i uzme samo ono što je neophodno. Jedan od mogućih modela je da će učitelj uzimati knjige i dijeliti ih u razredu. Zbog specifičnosti novonastale situacije novoupisani učenici ostat će zakinut za jedno ugodno novo iskustvo – provođenje vremena u knjižnici upoznavajući je u svom njenom sjaju i mogućnostima koja ona nudi.

6. Zaključak

Suvremeno doba koje svakodnevno napreduje, raste i mijenja se postavlja velike izazove svakoj ljudskoj djelatnosti koja se kontinuirano trudi zadovoljiti sve kriterije izvrsnosti. Tehnološki napredak, život „na mreži“, ekspanzija informacija, nove paradigme obrazovanja i učenja te novi oblici komunikacije podižu kriterij izvrsnosti na neku višu razinu, većini obrazovnih stručnjaka i stručnih suradnika još nedovoljno dobro istraženu i svladanu. Promišljajući o obrazovnom sustavu i knjižničarskoj struci tijekom proteklih dvadeset godina, mnogobrojni su se načini i principi poslovanja, djelatnosti i procesa učenja iz korijena promijenili. Knjižničar više nije samo knjižničar čija je uloga primarno biti organizator i skladištar informacija, već mora stremiti tome da postane stručnjak koji će kvalitetno rukovoditi školskom knjižnicom s namjerom da ona postane multimedijско središte škole. Godine 1995. u školskoj knjižnici Prve osnovne škole Petrinja knjižničarka je bila učiteljica razredne nastave koja je splotom okolnosti došla na radno mjesto školskog knjižničara. Uzimajući u obzir poslijeratno razdoblje i tešku financijsku situaciju u kojoj su se našle sve ustanove u gradu Petrinji ne iznenađuje što školska knjižnica po pitanju aktivnosti i rada, osim onog primarnog, stagnira. Tadašnja knjižničarka nije bila u mogućnosti pratiti želje i potrebe učenika i nastavnika kojima je stručna literatura bila prijeko potrebna te tomu shodno nije bila u mogućnosti ni ostvariti knjižnicu kao informacijsko središte škole.

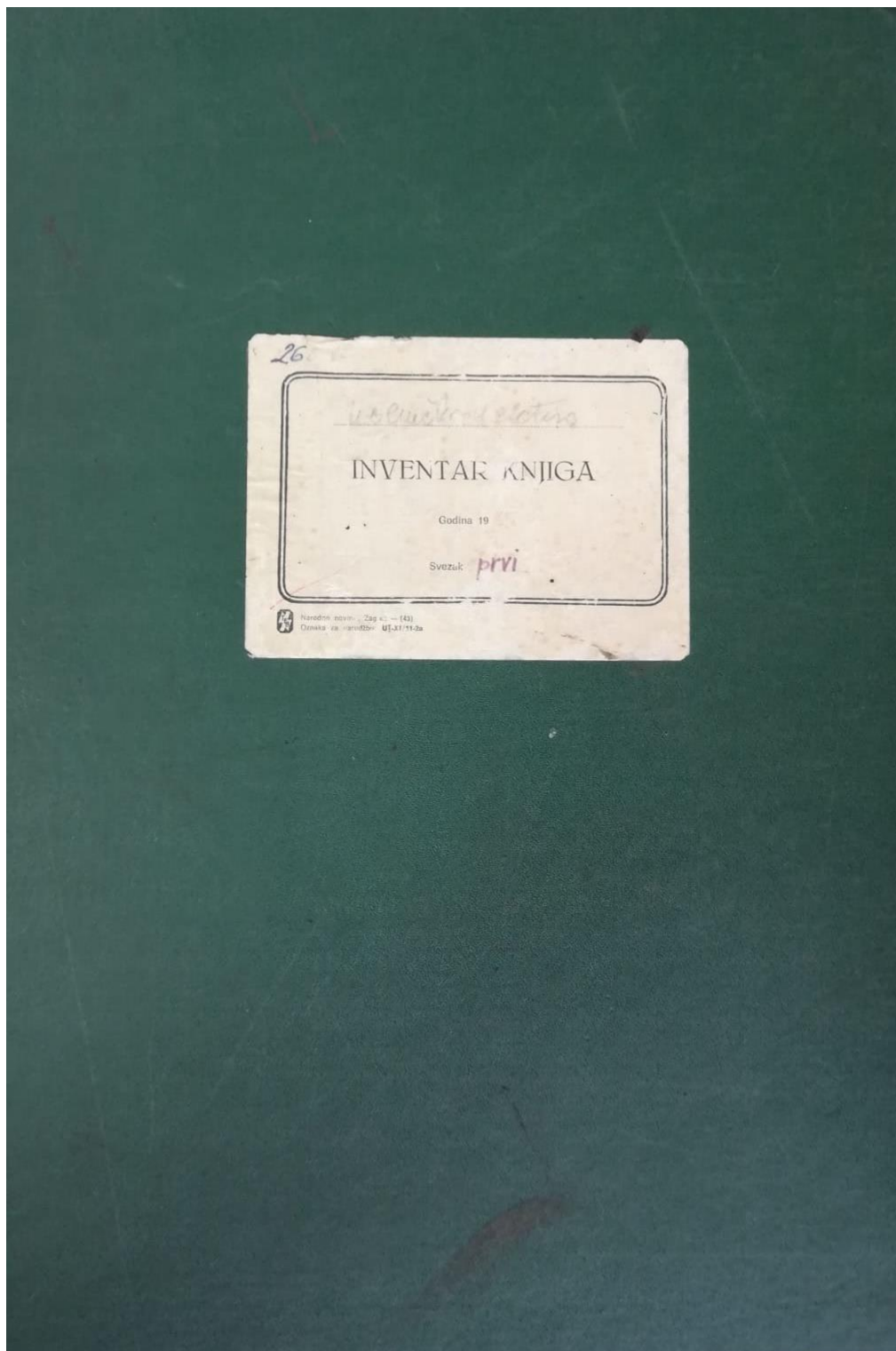
Tijekom godina uslijedile su promjene koje su omogućile da knjižnica spremno odgovara na sve izazove koji se pred nju stavljaju. Borba s nedostatkom prostora, ograničenim financijskim sredstvima nije ju sprječavala da kvalitetno i predano provodi svoju misiju stvarajući generacije mladih, pismenih, kreativnih i sposobnih ljudi koji su danas punopravni pripadnici informacijskog društva. Tijekom dugogodišnjeg rada i djelovanja knjižnica je ostvarila kvalitetnu i plodnu suradnju s drugim kulturnim ustanovama i društvima s kojima je proširila područje svoga djelovanja čemu svjedoče razne pohvalnice i zahvalnice koje knjižnica, kao školska arhiva, čuva. U tom razdoblju stvaranja knjižnica ima redovito velik broj učenika koji aktivno sudjeluju u aktivnostima i događanjima, ali zbog premještanja u novi prostor koji je neadekvatne veličine knjižnica polako gubi broj posjeta. Uz mali prostor problem je smještaja većeg broja učenika što onemogućuje održavanje školskog sata u knjižnici koje se do tada prakticiralo.

Jedan od nedostataka je i računalo s pristupom internetu za korisnike kojega u knjižnici nema što znači da je onemogućen pristup neiscrpnom izvoru informacija i znanja, stoga knjižnica bez obzira na silan trud i zalaganje knjižničarke teško uspijeva u potpunosti postati multimedijско središte škole. Kao moguće rješenje problema potrebno je potraživanja i planove usmjeriti prema ravnatelju škole čija je uloga „višestruko značajna za školsku knjižnicu, a odnos ravnatelja prema knjižnici i njezinoj djelatnosti reflektira se kroz podršku programa knjižnice i poticanje nastavnika na suradnički odnos s knjižnicom“ (Kovačević, Lasić-Lazić i Lovrinčević 2004, 124). Tomu shodno, upravo je ravnatelj medij između potreba i realizacije svega predviđenog za kvalitetno, suvremeno i učinkovito djelovanje knjižnice. Školskoj knjižnici Prve osnovne škole Petrinja boljitak može donijeti isključivo temeljito ulaganje te promišljena raspodjela resursa da bi joj se uspješno vratio 'sjaj' koji je imala prije petnaestak godina jer kvalitetnu knjižnicu čini kvalitetan školski knjižničar te kvalitetno i suvremeno opremljen dostatno veliki prostor u kojemu će učenici osjetiti blagodati multimedijскоg središta koje će im nuditi razne mogućnosti i svijet na dlanu kombiniranjem najboljih sastavnica onog tradicionalnog i onoga suvremenog.

7. Privitci

Privitak 1

Privitak 2

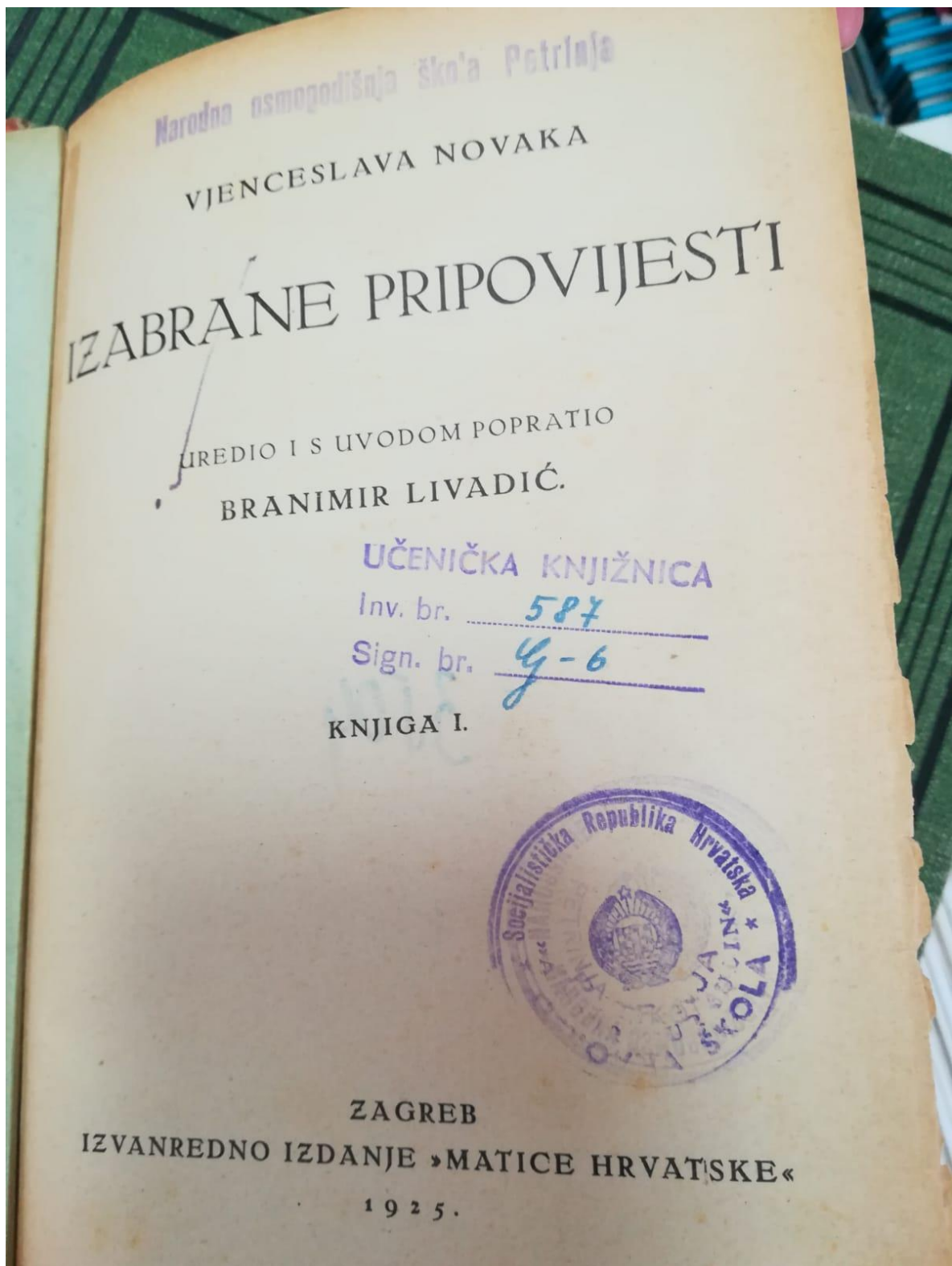
Broj	Datum	Prezime i ime pisca	NASLOV (mjesto i godina)	Svezak godine	Dobavljač	Vrijednost		Uvezano	Nevezano	Signatura	Napomena
						dinara					
1.	10. 3. 1972	Hečević, Muta	Gubari je malo Z, 1966	1	SK Donos:					0 ALE Z	OTR 2000 OTR 91, OTR 2000+
2.	"	"	" Z, 1964.	1	"					"	REV. 91 OTR 2000+
3.	"	"	"	1	"					"	OTR 2000+
4.	"	"	" Z, 1966.	1	"					REV. 91	OTR 2000+
5.	"	"	"	1	"					REV. 91	OTR 2000+
6.	"	"	" Z, 1969.	1	"					REV. 91	OTR 2000+
7.	"	"	" Z, 1971.	1	"					REV. 91	OTR 2000+
8.	"	"	"	1	"					REV. 91	OTR 2000+
9.	"	"	Izogom velika tajna S, 1958.	1	Svjedost					D ALE Z	OTR 2000+
10.	11. 3. 1972	Amičić, de Edmondo	stee Z, 1977.	1	Sladost					D AMI Z	REV. 2000+ REV. 06. 1971 REV. 91
11.	"	"	"	1	"					"	REV. 2000 REV. 06. 1971 REV. 91
12.	"	"	"	1	"					"	REV. 2000 REV. 06. 1971 REV. 91
13.	"	"	"	1	"					"	REV. 2000 REV. 06. REV. 91
14.	"	"	"	1	"					"	REV. 2000 REV. 06. REV. 91
15.	"	"	"	1	"					"	REV. 2000 REV. 06. REV. 91
16.	"	"	"	1	"					"	REV. 2000 REV. 06. REV. 91
17.	"	"	"	1	"					"	REV. 2000 REV. 06. REV. 91
18.	"	"	"	1	"					"	REV. 2000 REV. 06. REV. 91
19.	"	"	"	1	"					"	REV. 2000 REV. 06. REV. 91
20.	"	"	"	1	Prijenos:					"	REV. 2000 REV. 06. REV. 91

Narodne novine, Zagreb - (43)
Oznaka za narudbu: UT-XI/11-2a

7170	7172	7169	7164	7165
7171	7173	7169	7165	7170
7186	7182	7178	7174	7170

Broj	Datum	Prezime i ime pisca
21	15. 3. 1972	Amičić, de Edmo
22	"	Amičić, de Edmo
23	"	"
24	"	"
25	"	"
26	"	"
27	"	"
28	"	"
29	"	"
30	"	"
31	16. 3. 1972	"
32	"	"
33	"	"
34	"	"
35	"	"
36	"	"
37	"	"
38	"	"
39	"	"
40	"	"

Narodne novine, Zagreb - (43)
Oznaka za narudbu: UT-XI/11-2a

Privitak 4

6109	"	Frana, Jure Jovanović	Germe sa ajcem Z, 1986.	/		9,20	+	M	REV. 91. QIP. 2000.
6110	"	Bilopavlović, Tito	Zetice platice Z, 1986.	/		9,20	+	M	REV. 91. REV. 2000. REV. 06. OTP. 06.
6111	"	Prokopjević, Sergej	Peša i vuk Z, 1987.	/		9,20	+	M	REV. 91. REV. 2000. REV. 06.
6112	"		Vuk i ledeno Z, 1980.	/		9,10T		M	REV. 91. QIP. 2000.
6113	"		Kulavica sa klinice Z, 1987.	/		9,10T		M	REV. 91. QIP. 2000.
6114	15. 6. 1991	Fleming, Stanislav	Jdi pa vidi	/	Mladost	160,00T		D	REV. 91. REV. 2000. REV. 06. Kad. op. 06.
1996. 6115	23. 5. 1996	Andersen, H. C.	Zetice korog Z, Mladost tj. 1990.	/	Poklon studenta	500/		M	QIP. 2000.
6116		Bilopavlović Tito	Zlatica Bubamara Z, Mladost, 1986.	/	Poklon studenta	200	/	M	REV. 2000 REV. 06. OTP. 06.
6117		Perrault Charles	Bojke Z, Eminex 1993.	/	Poklon Ministarstva prosjete i sp.	5000/		M	REV. 2000. REV. 06. OTP. 06.
6118		- II -	- II -			5000			REV. 2000. REV. 06.
6119		- II -	- II -			5000			REV. 2000 REV. 06.
6120		- II -	- II -		Prijenos:	5000			REV. 2000 REV. 06.

OTOKAR - uspomene na snimanje

Gledajući emisije Otokar na televiziji nisam nikad ni pomišljala da bi i učenici naše škole mogli sudjelovati u snimanju jedne od epizoda.

Bio je utorak, sat hrvatskog jezika. Profesor je rekao da smo dobili poziv za sudjelovanje u serijalu. Pomislila sam da je sve šala, zabuna... ali nije bila. Bila je to istinita vijest. Profesor je rekao da snimanje počinje u sljedeći ponedjeljak.

Dani su prolazili sporo. Ipak je došao i ponedjeljak. Mislila sam kako će sve biti lako, savršeno, kako ću se odmoriti od škole (tjedan dana ne idemo u školu) i svih drugih obveza.

Prvih dana i nije bilo baš zanimljivo. Nismo čak bili niti umorni. Tek kad je počelo snimanje filma na gradskom kupalištu, shvatila sam da nije lako snimiti jedan petominutni film.

Dobila sam ulogu. To sam najviše željela i bila sam presretna.

U prvom kadru Tea, Đuro i ja trebali smo trčati niz strm, sklizak i blatan visoki nasip. Nekim čudnim čudom to smo uspjeli « od prve ». U drugom, meni najgorem kadru, Đuro mi je trbao prisloniti pravi pravcati pištolj uz lice. Mislila sam da mi to neće biti teško, ali je bilo. Jedva sam čekala da prođe taj kadar koji smo ponavljali pet puta. I Tei je pištolj bio velika muka. Trebao je « opaliti » ravno u nju. Iako joj se učinilo da nitko ne razumije njezin strah i ne vjeruje joj da se stvarno boji, ja sam joj vjerovala jer nisam imala dovoljno hrabrosti da pištolj « opali » meni u ruci.

« Bum »! Prasak me jako uplašio, ali sam znala da moram ostati mirna da redatelj može napokon reći : « Rez » !

Iako umorna i još uvijek uplašena, zadovoljno sam otišla kući. Doživjela sam neponovljiv doživljaj kojeg ću se rado sjećati jer sigurno nikad više u životu neću glumiti u filmu koji će biti prikazan na televiziji.

MATEA MALIN, 8.c

1. OŠ PETRINJA

Voditeljica : Draženka Vuković

44250 Petrinja, Gundulićeva 5

tel./fax 044 815 435

Privitak 8

Privitak 9

27. Dani Ante Kovačića
1984. - 2011.

Organizator
maticahrvatska **mh**
MATICA HRVATSKA ZAPREŠIĆ
Pokrovitelji
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH
Zagrebačka županija

Supokrovitelji
Grad Zaprešić, Grad Zagreb, Općina Marija Gorica

Ante Kovačić
(6. lipnja 1854 – 10. prosinca 1889.)

Zagreb - Zaprešić - Marija Gorica   **6. i 7. lipnja 2011.**

25. susret IVICA KIČMANOVIĆ
za literarne i novinarske radove o djetinjstvu i školovanju
učenika osnovnih škola iz Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Vojvodine (Srbija)
i Njemačke

P o h v a l a

Dorothea Vidak, 8. r.
I. Osnovne škole **PETRINJA**
(Sisačko-moslavačka županija)

za sastavak-igrokaz
Prijateljice
(voditeljica-mentorica Draženka Vuković)

Prosudbeni odbor
Stjepan Laljak (Matica hrvatska Zaprešić)
Željka Horvat-Vukelja (*Školska knjiga*)
Mane Galović (*Naša djeca*)
Ivan Rodić (*Školske novine*)
Stijepo Mijović Kočan (DHK)
Marija Tuksar (*Mlada lasta*)
Hrvoje Hitrec, književnik

Ivica Kičmanović (Ivo Ražuk, 1944.)

Privitak 11

Privitak 12

Privitak 13

Brod	Datum	Prezime i ime pilota	NASELJE (sigurni i pobjedi)	Vremena	Debitaži	Vrijednost	ZNAK	Sposobnost	Napomena
10961	4-4	BURNHOFF, JERANICKS HUTCHINSON	MALI ZORD Z. ZNAHNE, 2010.	4200	4200	4200	4200	0	
10962	4-	-	-	4200	4200	4200	4200	0	
10963	4-	-	-	4200	4200	4200	4200	0	
10964	4-	-	-	4200	4200	4200	4200	0	
10965	4-	-	-	4200	4200	4200	4200	0	
10966	4-	-	-	4200	4200	4200	4200	0	
10967	4-	-	-	4200	4200	4200	4200	0	
10968	4-	-	-	4200	4200	4200	4200	0	
10969	4-	ELLIS, DEBOEASH	DIEVOJICA 10 AFGANISTANA Z. ZNAHNE, 2010.	0000	0000	0000	0000	0	
10970	4-	-	-	0000	0000	0000	0000	0	
10971	4-	-	-	0000	0000	0000	0000	0	
10972	4-	ČAPEK, KARL	POSTARSKA, BUNGAL BAJEG Z. ZNAHNE, 2015.	5714	5714	5714	5714	0	
10973	4-	-	-	5714	5714	5714	5714	0	
10974	4-	-	-	5714	5714	5714	5714	0	
10975	4-	-	-	5714	5714	5714	5714	0	
10976	4-	-	-	5714	5714	5714	5714	0	
10977	4-	-	-	5714	5714	5714	5714	0	
10978	4-	-	-	5714	5714	5714	5714	0	
10979	4-	-	-	5714	5714	5714	5714	0	
10980	4-	-	-	5714	5714	5714	5714	0	

Brod	Datum	Prezime i ime pilota	NASELJE (sigurni i pobjedi)	Vremena	Debitaži	Vrijednost	ZNAK	Sposobnost	Napomena
10981	4-	ČAPEK, KARL	POSTARSKA, BUNGAL BAJEG Z. ZNAHNE, 2015.	5714	5714	5714	5714	0	
10982	4-	-	-	5714	5714	5714	5714	0	
10983	4-	-	-	5714	5714	5714	5714	0	
10984	4-	-	-	5714	5714	5714	5714	0	
10985	4-	-	-	5714	5714	5714	5714	0	
10986	4-	-	-	5714	5714	5714	5714	0	

8. Literatura

1. Applegate, Rachel. *The Library is for Studying: Student Preferences for Study Space.* // The Journal of Academic Librarianship. 35, 4(2009), str. 341-346.
2. Barrett, Lynn. *Effective School Libraries: Evidence of Impact on Student Achievement.* // Scholarly Journals. 58, 3(2010), str. 136-139.
3. Golec, Ivica. *Povijest grada Petrinje (1240-1592-1992).* Zagreb: Školska knjiga; Matica hrvatska Petrinja, 1993.
4. Golec, Ivica. *Povijest školstva u Petrinji (1700. – 2000.).* Petrinja: Matica hrvatska Petrinja, 2000.
5. IFLA-ine smjernice za školske knjižnice / urednica Dina Mašina. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2016.
6. Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. *Školska knjižnica – korak dalje.* Zagreb, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Altagama d.o.o.), 2004.
7. Kuhlthau, Carol J. *Rethinking libraries for the information age school: Vital roles in inquiry learning.* // Scholarly Journals. 22, 4(2003), str. 3-5.
8. Munjiza, Emerik; Kragulj, Snježana. *Utemeljenje i rad školskih knjižnica u Hrvatskoj do kraja XIX. stoljeća.* // Život i škola. 56, 23(1/2010), str. 153-168.
9. Rizmaul, Ivan. *Prva osnovna škola Petrinja.* Petrinja. Petrinja: Prva osnovna škola Petrinja, 2002.
10. Rizmaul, Ivan. *Spomenica Prve osnovne škole Petrinja.* Petrinja: Prva osnovna škola Petrinja, 2008.
11. Smith, Kathleen D. *Building student learning through school libraries.* // The Journal for School Library Professionals. 30, 1(2002), str. 87-89.
12. Stančić, Draženka. *Slobodno vrijeme korisnika školske knjižnice – izazov školskome knjižničaru.* // XXII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske. / urednik Miroslav Mićanović. Osijek: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2010. Str. 1-214.

13. Stipanov, Josip. *Knjižnice i društvo*. Zagreb: Školska knjiga, 2010.
14. Stipanov, Josip. *Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj*. Zagreb: Školska knjiga, 2015.
15. Šušnjić, Biserka. *Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum*. // Senjski zbornik: prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu. 36, 1(2009), str. 39-42.
16. Zovko, Mira; Čelić-Tica, Veronika. *Pokazatelji uspješnosti rada u školskim knjižnicama*. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 55, 1(2012), str. 101-116.
17. Zubac, Andreja; Tufekčić, Anita. *Informacijska pismenost u svijetu i Hrvatskoj – rad školskoga knjižničara u osnovnoj školi*. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 57, 4(2014), str. 221-238.

Sažetak

Djelovanje školske knjižnice u suvremenom svijetu iziskuje njenu cjelokupnu prilagodbu kontinuiranoj modernizaciji i promjenama koje su se uvukle u sve ljudske djelatnosti. Takvo je što moguće postići ukoliko školska knjižnica djeluje u adekvatnom prostoru ispunjenom potrebnim sadržajima, a nerijetke su školske knjižnice koje se ne mogu ostvariti kao multimedijско središte škole upravo zbog nedostatka navedenog. Ovaj rad govori o prijeratnom i poslijeratnom djelovanju knjižnice Prve osnovne škole Petrinja na temelju rijetkih zapisa o njevoj povijesti i razvoju te na temelju knjižnične arhivske građe koju su stvarale, održavale i nadopunjavale školske knjižničarke koje su u njoj bile zaposlene tijekom godina. Prikazan je rad knjižnice Prve osnovne škole Petrinja od njenog službenog nastanka pa do danas, knjižnice koja je nekada bila središte škole, da bi tijekom godina zbog financijskog zanemarivanja od vrlo uspješne i posjećene školske knjižnice postala nekonkurentan partner za suradnju nastavnicima i učenicima za poboljšano i unaprijeđeno provođenje suvremene nastave temeljene na suvremenim planovima i programima koji podrazumijevaju i pristup multimedijскоj građi.

Ključne riječi: školska knjižnica, knjižnica Prve osnovne škole Petrinja, povijest školske knjižnice

Abstract

In the contemporary world, the work of the school library requires its complete adaptation to continuing modernisation and the changes which have become an essential part of all human activities. It is hard to achieve unless the school library functions in an appropriate place with all the necessary facilities, which many libraries lack to become a multimedia centre. This paper talks about the pre-war and postwar library of the First Primary School Petrinja based on rare records about its history and development, and the library's archival material that was created, preserved, and supplemented by the school librarians who worked there over the years. It gives an overview of its work from its foundation until today. Being a library that was the centre of the school, to a library which, due to financial neglect over the years, became an uncompetitive partner for teacher-student cooperation aimed at improving and enhancing the implementation of contemporary education based on plans and programmes which imply the access to multimedia materials.

Keywords: school library, the First Primary School Petrinja library, history of the school library

